

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

Кваліфікаційна робота магістра

Формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи 8.2819-з спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми ««Публічне управління та адміністрування»
А.А.Тур

Керівник: професор кафедри соціальної філософії та управління, д.і.н., доцент
О.М.Приймак

Рецензент: доцент кафедри соціальної філософії та управління, доцент, к.н. з держуправління
О.В.Заїка

Запоріжжя – 2020

РЕФЕРАТ

Тур А.А. Формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України. – Запоріжжя, 2020. – _____ с.

Кваліфікаційна робота складається зі ____ сторінок, містить 87 джерел використаної інформації.

Інтенсифікація міграційних процесів, учасниками яких є населення України, зумовлює потребу забезпечення ефективного державного управління у цій сфері, що виступає одним із пріоритетів державної політики загалом. Водночас реалізація цих спрямувань потребує мінімізації впливу негативних тенденцій у цій сфері, однією із визначальних серед яких є поширення корупції в органах державної влади та управління. Незважаючи на заходи, що вживаються правоохоронними та іншими органами державної влади нашої країни у сфері протидії корупції, масштаби цього явища залишаються великими. Корупція у міграційній сфері становить суттєву загрозу національній безпеці України, оскільки підриває можливість держави реалізувати адекватну вимогам часу міграційну політику, стає на заваді реалізації зовнішньополітичного курсу держави, компрометуючи її на міжнародній арені, а також створюючи умови для вчинення супутніх із нелегальною міграцією злочинів, таких як терористична діяльність, контрабанда наркотиків, торгівля людьми тощо. Наукове усвідомлення феномену корупції в міграційній сфері, таким чином, є необхідним як для усунення наявних корупційних ризиків, так і для організації адекватної роботи правоохоронців і має розглядатися як один із важливих напрямів забезпечення національної безпеки України.

Об'єкт дослідження – вивчення формування публічно - управлінського механізму запобігання та протидії в корупції Державній міграційній службі України.

Предмет дослідження – організаційно – управлінські засади формування публічно - управлінського механізму запобігання та протидії в корупції в Державній міграційній службі України.

Мета роботи полягає у прагненні, на основі опрацьованого нормативного і наукового матеріалу, з'ясувати ефективність публічно – управлінського механізму запобігання та протидії корупції Державній міграційній службі України, а також розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності заходів у питаннях запобігання та протидії корупції.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи було використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів, що дало змогу проаналізувати формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України. Були застосовані наступні методи: логіко - діалектичний, системного аналізу та синтезу, порівняльно – правовий, історичний.

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ, ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ МЕХАНІЗМ, КОРУПЦІЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНО – УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ.	
1.1 Стан наукової розробки формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України.	
1.2 Характеристика головних понять дослідження: «державна міграційна служба України», «публічно - управлінський механізм», «корупція».	
1.3 Принципи та методи дослідження формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції.	
2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНО – УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ	
2.1 Сутність та особливості функціонування Державної міграційної служби України.	
2.2 Типологія корупційних правопорушень.	
2.3 Особливості публічно – управлінських механізмів боротьби з корупцією.	
2.4. Соціальні витoki корупції у повсякденній професійній діяльності державного службовця.	
3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНО – УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ	
3.1 Результати дослідження ефективності публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Управлінні Державної міграційної служби України в Запорізькій області.	
3.2 Рекомендації щодо підвищення ефективності заходів запобігання та протидії корупції.	
ВИСНОВКИ.....	
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні немає жодної країни, де корупція була би повністю викорінена. Жодна із соціально-політичних і економічних систем не мала, не має і не може мати повного імунітету до корупції. Корупція може існувати тривалий час навіть у розвинутих демократичних країнах та у відкритих ринкових економіках. Відмінність полягає не в наявності чи відсутності корупції як такої, а в її масштабах, характері корупційних проявів, впливі на економічні, соціальні, політичні, правові та інші процеси.

Результати численних досліджень свідчать про те, що корупція, як і раніше, залишається однією з найважливіших та найбільш гострих для населення проблем.

Так, дослідження, проведене навесні 2020 року за Методикою стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні, засвідчило, що 91,2 % населення України вважає проблему корупції "дуже серйозною" (69 %) або "скоріше серйозною" (22,2 %). Настільки ж гострою з позиції громадян є лише проблема війни на Донбасі (72,7 % респондентів вважають цю проблему дуже серйозною, а ще 17,1 % - скоріше серйозною).

Дослідження, проведене у січні 2020 року, засвідчило, що 49 % респондентів вважають корупцію однією з трьох найважливіших проблем для України (як і у попередньому дослідженні, частіше респонденти зазначали лише війну на Донбасі - 50 %).

Про гостроту проблеми корупції та її неприпустимо високий рівень свідчить і показник "Контроль корупції", що визначається Світовим банком: у 2013 році відповідний показник становив "-1,1"; у 2014 році - "-1,0"; у 2015 році - "-1,0"; у 2016 році - "-0,8"; у 2018 році - "-0,9" (значення цього показника є змінним від "+2,5" до "-2,5", де більше значення асоціюється з меншим рівнем корупції).

Варто звернути увагу й на те, що показники корупційного досвіду населення в Україні також залишаються на стабільно високому рівні.

Так, під час дослідження, проведеного Global Corruption Barometer у 2016 році для країн Європи та Центральної Азії, 38 % респондентів з України зазначили про наявний досвід надання неправомірної вигоди для отримання публічних послуг за попередні 12 місяців. Аналогічним був показник корупційного досвіду у Киргизькій Республіці та Азербайджані. Більшим цей показник виявився лише у Таджикистані (50 %) та Молдові (42 %). Опитування, проведене Global Corruption Barometer у 2018 році, засвідчило, що корупційний досвід (особистий або членів сімей респондентів) мали 41,5 % опитаних. Порівняння цих показників із показниками, отриманими у 2013 році, змушує констатувати ту невтішну обставину, що Україна залишилась у тій самій групі країн, в якій була ще сім років тому (тоді про наявність корупційного досвіду повідомили 37 % респондентів).

За результатами дослідження, проведеного на початку 2020 року, найбільше українців мають корупційний досвід під час отримання медичних послуг (57 % серед користувачів цих послуг мали такий досвід за останні 12 місяців).

Відчутно збільшилась частка населення, яка має корупційний досвід під час взаємодії з правоохоронними органами. Якщо у 2017 році без будь-яких проявів корупції з такими інституціями взаємодіяли 81,1 % респондентів, то у 2020 році - лише 61,7 % (при цьому збільшилось вимагання неправомірної вигоди самими правоохоронцями, використання блату та інших неформальних зв'язків; самі громадяни також стали частіше пропонувати певні вигоди правоохоронцям).

Аналіз статистики притягнення осіб до відповідальності свідчить про те, що у 2019 році для судового розгляду надійшло майже 4 тис. справ щодо корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень (аналогічні показники були й у 2017 - 2018 роках). При цьому кількість справ

цієї категорії, які протягом 2019 року були розглянуті судами, є майже на 1 тис. меншою за кількість тих, що надійшли.

Варто звернути увагу й на те, що за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень особам призначається, як правило, доволі м'яке покарання. Наприклад, у 2018 році позбавлення волі було застосовано лише щодо 45 осіб серед 1032 засуджених за відповідні злочини по всій країні.

Що стосується притягнення осіб до адміністративної відповідальності за пов'язані з корупцією правопорушення, то у 2019 році до суду для розгляду загалом надійшло 11970 справ, що на 14 % більше порівняно з попереднім роком. Найбільше справ про адміністративні правопорушення стосуються порушень вимог фінансового контролю (стаття 172-6 КУпАП).

Лише у 2020 році Національне агентство з питань запобігання корупції розпочало проводити аналіз інформації, яка міститься у Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Так, за I півріччя 2020 року до цього Реєстру найбільше було включено осіб з числа посадовців Національної поліції (175 осіб) та Державної кримінально-виконавчої служби (102 особи), тоді як загалом за цей час за відповідні правопорушення було притягнуто до відповідальності 2018 осіб. Найчастіше посадовців цих органів притягували до відповідальності за несвоєчасне подання майнових декларацій.

Державна міграційна служба України, яка надає адміністративні послуги населенню та службова діяльність якої координується Міністром внутрішніх справ України, не є відокремленою від зазначених вище статистичних даних. Інтенсифікація міграційних процесів, учасниками яких є населення України, зумовлює потребу забезпечення ефективного державного управління у цій сфері, що виступає одним із пріоритетів державної політики загалом. Водночас реалізація цих спрямувань потребує мінімізації впливу негативних тенденцій у цій сфері, однією із визначальних серед яких є поширення корупції в органах державної влади та управління. Незважаючи на заходи, що вживаються

правоохоронними та іншими органами державної влади нашої країни у сфері протидії корупції, масштаби цього явища залишаються великими. Корупція у міграційній сфері становить суттєву загрозу національній безпеці України, оскільки підриває можливість держави реалізовувати адекватну вимогам часу міграційну політику, стає на заваді реалізації зовнішньополітичного курсу держави, компрометуючи її на міжнародній арені, а також створюючи умови для вчинення супутніх із нелегальною міграцією злочинів, таких як терористична діяльність, контрабанда наркотиків, торгівля людьми тощо. Наукове усвідомлення феномену корупції в міграційній сфері, таким чином, є необхідним як для усунення наявних корупційних ризиків, так і для організації адекватної роботи правоохоронців і має розглядатися як один із важливих напрямів забезпечення національної безпеки України.

Об'єкт дослідження – вивчення формування публічно - управлінського механізму запобігання та протидії в корупції Державній міграційній службі України.

Предмет дослідження – організаційно – управлінські засади формування публічно - управлінського механізму запобігання та протидії в корупції в Державній міграційній службі України.

Мета роботи полягає у прагненні на основі опрацьованого нормативного і наукового матеріалу специфіку з'ясувати ефективність публічно – управлінського механізму запобігання та протидії корупції Державній міграційній службі України, а також розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності заходів у питаннях запобігання та протидії корупції.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні *дослідні завдання*:

1) Розкрити науково – методологічні засади дослідження формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України;

2) Здійснити уточнення ключових понять дослідження: «Державна міграційна служба України», «публічно – управлінський механізм», «корупція»;

3) Визначити принципи та методи дослідження формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України;

4) Розкрити сутність та особливості функціонування Державної міграційної служби України;

5) Зазначити типологію корупційних правопорушень;

6) Встановити особливості публічно – управлінських механізмів боротьби з корупцією;

7) З'ясувати соціальні витoki корупції у повсякденній професійній діяльності державних службовців;

8) Проаналізувати результати ефективності публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Управлінні Державної міграційної служби України в Запорізькій області;

9) Надати рекомендації щодо підвищення ефективності заходів щодо запобігання та протидії корупції.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи було використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів, що дало змогу проаналізувати формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України. Були застосовані наступні методи: логіко - діалектичний, системного аналізу та синтезу, порівняльно – правовий, історичний.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, переліку використаних джерел. Загальний обсяг складає _____. Перелік посилань нараховує 86 позицій і займає 9 сторінок.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНО – УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

1.1 Стан наукової розробки формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України.

Інтенсивний розвиток міграційних процесів, учасниками яких є населення України, обумовлює потребу забезпечення ефективного державного управління у цій сфері, що виступає одним із пріоритетів державної політики загалом. Поряд із цим, реалізація цих спрямувань потребує мінімізації впливу негативних тенденцій у цій сфері, однією із визначальних серед яких є поширення корупції в органах державної влади та управління.

Правоохоронними органами та іншими державними органами України вживаються численні заходи у сфері запобігання та протидії корупції, але все одно масштаби зазначеного явища залишаються об'ємними. Корупційні явища у сфері міграції можуть становити суттєву загрозу національній безпеці держави, тому що вони підривають спроможність країни на реалізацію відповідної міграційної політики, що в своє чергу заважає у реалізації зовнішньої політики держави. Корупція у міграційній сфері компрометує державу на міжнародній арені, а також створює умови для вчинення паралельних з нелегальною міграцією злочинів, таких як терористична діяльність, контрабанда наркотичних речовин, торгівля людьми та зброєю тощо.

Розгляду питань міграційної політики присвячено досить широке коло робіт українських науковців. В цьому контексті доцільно згадати дослідження

О. Відлера, О. Гречко, А. Дергача, О. Малиновської, Т. Огнева, О. Санінчина, К. Соколецької, О. Чуприни.

Водночас питання впливу корупційних відносин на реалізацію цієї політики вказані дослідники окремо не розглядали. На нашу думку, з огляду на системний характер корупції в нашій державі, розроблення та реалізація державної політики в міграції сфері обов'язково має враховувати цей чинник, передбачати відповідні запобіжні заходи.

Якщо проаналізувати наукові дослідження, які висвітлювали загальний стан корупції в Україні, то їх була велика кількість. Питання запобігання та протидії корупції були розглянуті та досліджені багатьма науковцями, серед яких можна відзначити публікації таких вчених, як В.Авер'янов, І.Басанцов, Г.Божок, А.Волошенко, Т.Ільєнок, М.Камлик, І.Карпінський, М.Колеснікова, С.Лазаренко, В.Мандибура, Д.Михайленко, Е.Молдован, Є.Невмержицький, А.Новак, В.Побережний, Р.Радецький, С.Серьогін, К.Турчинов та багатьох інших видатних вчених. У працях зазначених науковців досліджувались питання формування загальнодержавної стратегії механізмів запобігання та протидії корупції в органах влади та місцевого самоврядування. Водночас питанню запобігання та протидії корупції у напрямку реалізації міграційної політики окрема увага цими та іншими вченими майже не приділялась. Питання протидії корупції у міграційній сфері були розглянуті науковцем М.Градовською. Але одночасно слід зазначити, що М.Градовською були досліджені ці питання лише у контексті забезпечення національної безпеки України та використання кримінально – правових засобів на цьому напрямі правозастосовної діяльності.

Все вищезазначене значною мірою стає на заваді розробці науково – обґрунтованих підходів у формуванні публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції у Державній міграційній службі України.

Враховуючи все вищевикладене, можна дійти висновку, що питання дослідження, наукового обґрунтування та усвідомлення механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України, є необхідним як

для усунення наявних корупційних ризиків в міграційній сфері та і для подальшого розроблення та впровадження у практичну діяльність дієвих та ефективних заходів у питанні виявлення, запобігання та протидії корупції у підрозділах Державної міграційної служби України.

1.2 Характеристика головних понять дослідження: «державна міграційна служба України», «публічно - управлінський механізм», «корупція».

Міграційною політикою є комплексна та цілеспрямована діяльність держави, пов'язана з регулюванням та контролюванням міграційних процесів, та сукупність засобів для її реалізації та досягнення.

Міграційну політику можна визначити як систему правових, фінансових, адміністративних і організаційних заходів державних органів та недержавних установ з метою регулювання міграційних процесів з позицій міграційних пріоритетів, кількісного та якісного складу міграційних потоків, їх соціальної, демографічної та економічної структури

Протягом останнього десятиліття відбувається еволюція концептуальних поглядів на суть і зміст міграційної політики із посиленням акценту на дотриманні фундаментальних прав і свобод людини. Сучасний погляд на цілісну, інтегральну політику у сфері управління міграцією передбачає наявність інституцій, спроможних вирішувати комплексні завдання. Ці інституції діють на основі законодавства, що відповідає міжнародним стандартам.

Управління міграцією є комплексною галуззю державної політики, що складається із низки взаємопов'язаних компонентів, відповідальність за які покладається на різні державні органи. Сучасні підходи вимагають від задіяних органів не лише достатньої інституційної спроможності в рамках власної компетенції, але і якісної міжвідомчої взаємодії, співпраці та координації. Так само важливою є спроможність до сучасних форм міжнародної співпраці.

Одним із найважливіших органів, які здійснюють міграційну політику є Державна міграційна служба України. Поняття «Державна міграційна служба України» чітко визначено у Положенні про Державну міграційну службу України, яке затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 №360. Відповідно до цього Положення Державна міграційна служба

України (ДМС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Виходячи з зазначеного поняття, можемо виокремити наступні ознаки Державної міграційної служби України:

- центральний орган виконавчої влади, тобто спеціальний орган, який виконує особливі функції у сфері міграції;
- при задекларованій самостійності, діяльність служби координується Міністром внутрішніх справ, контролюється Кабінетом Міністрів України;
- має виключну компетенцію у реалізації державної політики у сфері міграції, протидії нелегальній міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших мігрантів;
- реалізує визначені законодавством повноваження через надання адміністративних послуг, чим поєднує управлінські функції з функціями надання певних послуг.

Державна міграційна служба України здійснює свої повноваження безпосередньо та через територіальні органи: головні управління міграційної служби в областях, та територіальні підрозділи: управління, відділи (сектори) міграційної служби в районах, районах у містах, містах обласного значення, що свідчить про створення в Україні багаторівневої системи управління міграцією.

Термін «публічно – управлінський механізм» необхідно розглядати через призму таких понять як «публічне управління», «механізм державного управління» тощо.

Вважається, що такий термін як «публічне управління» вперше використав англійський державний службовець Д.Кілінг. Він визначав публічне управління, як «пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики». Поява нової форми

управління у публічній сфері була спричинена потребою модернізувати організаційні структури і процедури, які вони використовують, для того, щоб усі інституції публічної сфери працювали краще. Публічне управління стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій.

Деякі вчені зазначають, що термін «публічне управління» можна вживати у трьох основних значеннях:

1. Діяльність державних службовців і політиків.
2. Структури і процедури органів державної влади.
3. Системне вивчення чи то діяльності, чи то структур та процедур.

Публічне управління включає, зокрема, ту діяльність, яка забезпечує ефективне функціонування всієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування і передбачає широке залучення різних зацікавлених сторін до розробки та реалізації державної політики.

Поняття «механізму державного управління» трактується вченими по-різному. Наприклад, Г. Атаманчук визначає механізм державного управління як складну систему державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдань державного управління [4, с. 73].

О. Радченко розуміє під механізмом державного управління системну сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів в державі як продукт організованої людської діяльності, що має за мету реалізацію інтересів і потреб людей та вирішення нагальних суспільно-політичних проблем за рахунок державного впливу й регулювання суспільної життєдіяльності на основі усталених суспільних цінностей, норм і правил; є формою реалізацію функцій держави та має в якості суб'єкта органи державного управління [62, с. 24].

Енциклопедією державного управління механізм державного управління визначається як практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей [22, 248].

Отже, враховуючи викладене, поняття публічно – управлінський можна визначити як складну систему, що призначена для досягнення поставлених цілей, має певну визначену структуру та сукупність правових норм, засобів, методів та інструментів впливу на об'єкти публічного управління.

Термін «корупція» має походження від латинського слова «corruptio», що означає «псування», «розбещення».

Слово "корупція" в розумінні Закону України "Про запобігання корупції" означає використання особою, визначеною у його частині першій статті 3, наданих цій особі владних повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки, пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка, пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

У Енциклопедичному словнику з державного управління [23, 349] корупція трактується як загальна назва злочинних дій у сфері державного управління, політики, що полягають у використанні державними посадовими особами, політичними і громадськими діячами довірених їм прав і владних повноважень з метою реалізації вузько корпоративних (кланових) інтересів, а також власного збагачення. Корупція не є самостійним складом злочину. Складовими корупції можуть бути хабарництво, зловживання службовим становищем, надання спеціальних послуг, протекціонізм у просуванні тих чи інших проектів, тіньове фінансування громадсько - політичних проектів, кадровий лобізм на засадах особистої чи корпоративної відданості, непрозоре кредитування, привілейований доступ до матеріальних і сировинних ресурсів тощо.

Також у зазначеному словнику [23, 350] визначено поняття корупції в державному управлінні. Це умисне використання державними службовцями,

іншими особами, уповноваженими на виконання державних функцій, свого службового становища, статусу і авторитету займаної посади в корисливих цілях для особистого збагачення чи іншої особистої заінтересованості. Правова сутність корупції проявляється в тому, що вона завжди посягає на встановлений порядок реалізації публічної влади. До неї зараховують будь-яке використання посадовою особою, державним службовцем сфери управління наданої йому влади чи свого посадового становища для незаконного збагачення або особистої заінтересованості. За високого рівня корумпованості державних корупція стає системним елементом державного управління.

Враховуючи визначення корупції, суб'єктами корупції є особи, офіційно наділені владою чи посадовими повноваженнями у сфері державного управління. Насамперед це: державні службовці, вищі посадові особи держави, міністри, народні депутати України, депутати сільських, селищних, міських, районної у містах, районних, обласних рад, посадові особи місцевого самоврядування, посадові особи Збройних Сил України та інших військових формувань. Корупційні відносини складаються з приводу виконання зазначеними суб'єктами своїх владних повноважень. Останні виступають предметом корупційних відносин у сфері державного управління й одночасно є засобом досягнення мети корупційної діяльності. Відповідно до положень антикорупційного законодавства корупційна діяльність суб'єктів управління включає: 1) корупційні діяння; 2) інші правопорушення, пов'язані з корупцією, передбачені Законом, насамперед спеціальні обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовані на попередження корупції; фінансовий контроль; невжиття заходів щодо боротьби з корупцією; 3) корупційні злочини – це злочини корисливо-господарської спрямованості та злочини у сфері службової діяльності, вчинені суб'єктом управління, тобто службовою особою. За корупційне діяння винна особа притягується до адміністративної відповідальності, якщо в її діях відсутній склад злочину, передбачений відповідною статтею Кримінального

кодексу України. За інші правопорушення, пов'язані з корупцією, винна особа притягується до адміністративної відповідальності.

Таким чином, визначивши ключові поняття дослідження «Державна міграційна служба», «публічно – управлінський механізм», «корупція», можемо правильно застосовувати їх логічному взаємозв'язку для більш повного розкриття теми обраного дослідження.

1.3 Принципи та методи дослідження формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції.

При написанні магістерської роботи були використані такі основні принципи науково дослідження:

- принцип об'єктивності, тобто при написанні роботи було виключене одностороннє мислення, суб'єктивність. Завдяки дотриманню цього принципу, у процесі дослідження використані методи та процедури, які дозволили отримати максимум знань, була дотримана певна логіка у побудові плану дослідження;
- принцип виділення основних факторів, що визначають кінцевий результат, що дозволив виділяти головне у процесі всього різноманіття факторів;
- принцип системності, що означає використання певної системи, а також взаємозв'язок з іншими об'єктами дослідження;
- принцип наукової етики, дотримуючись якого була використана система посилань до першоджерел з метою чіткого розмежування існуючих наукових надбань в конкретному напрямку дослідження та висновків, що були визначені самостійно;
- принцип зв'язності, тобто усі структурні частини логічно, послідовно викладеними та взаємопов'язані між собою.

Теоретико – методологічною базою магістерської роботи стали фундаментальні положення науки державного управління, юридичної, політологічної та психологічної наук, а також наукові праці науковців у зазначених галузях знань. Методологічною основою дослідження є логіко – діалектичний метод пізнання, за допомогою якого з'ясовано сутність корупції в Державній міграційній службі України як явища реальної дійсності у його динаміці та взаємозв'язку з іншими управлінськими негативними явищами. Застосовуючи методи системного аналізу, та синтезу, порівняння, абстракції та систематизації, вдалося забезпечити визначення зв'язків між управлінськими, економічними, соціальними, політичними чинниками виникнення і прояву

корупції в Державній міграційній службі України. Застосування міждисциплінарного підходу дало змогу у комплексі розглянути роль і місце публічно – управлінських механізмів у запобіганні та протидії корупції в Державній міграційній службі України, виявити основні закономірності, властивості та тенденції. Використання системного підходу було необхідним для розробки і обґрунтування багатовимірного поля переваг широкого застосування публічно – управлінських механізмів у питаннях протидії корупції у Державній міграційній службі України, а також дослідження ефективності зазначених механізмів у питаннях запобігання та протидії корупції.

Зі спеціальних методів у дослідженні застосовано порівняльно – правовий метод – під час виявлення змісту та відповідності заходів і програм протидії корупції, а також історичний метод, який було використано для характеристики ролі публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Управлінні Державної міграційної служби України в Запорізькій області.

Емпіричну та фактологічну базу магістерської роботи склали нормативно – правові акти України, міжнародні правові акти, статистичні дані, матеріали вітчизняної практики реалізації антикорупційних заходів з метою запобігання та протидії корупції.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що при написанні магістерської роботи були використано широке коло принципів та методів дослідження формування публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції, що дало змогу логічно та у взаємозв'язку сформулювати думку та всебічно розкрити тему дослідження.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНО – УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

2.1 Сутність та особливості функціонування Державної міграційної служби України

Для розкриття сутності та особливостей функціонування Державної міграційної служби України необхідно визначити поняття, розглянути завдання та функції Державної міграційної служби України.

Державна міграційна служба України (ДМС України) – це центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику в сфері міграції, у тому числі протидії нелегальній міграції, а також у сфері громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів. Діяльність державної міграційної служби України координується та спрямовується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ. Тобто при відносній самостійності служби, її діяльність координується Міністерством внутрішніх справ України.

Державна міграційна служба, як центральний орган виконавчої влади, створена Указом Президента України від 09.12.2010 №1085/2010. У квітні 2011 року, Указом Президента України від 06.04.2011 № 405/2011 було затверджено Положення про Державну міграційну службу України, яким визначено основні завдання, функції та повноваження ДМС України. На даний час це Положення втратило чинність, тому що Постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 №360, затверджено нове Положення про Державну міграційну службу України.

Відповідно до Положення про Державну міграційну службу України, її основними завданнями є:

1) реалізація державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів;

2) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сферах міграції, імміграції та еміграції, у тому числі протидії нелегальній міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Реалізуючи поставлені завдання, Державна міграційна служба України виконує широке коло функцій, а саме:

- узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністрові внутрішніх справ;

- проведення аналізу міграційної ситуації в Україні, проблем біженців та інших категорій мігрантів, розроблення поточних та довгострокових прогнозів із зазначених питань;

- здійснення у межах компетенції провадження з питань прийняття до громадянства України і про припинення громадянства України та подання відповідних документів на розгляд Комісії при Президентові України з питань громадянства, а також забезпечує виконання рішень Президента України з питань громадянства;

- прийняття відповідно до законодавства рішення про встановлення належності до громадянства України, оформлення набуття громадянства України та їх скасування;

- надання пропозиції щодо визначення квоти імміграції на календарний рік;

- прийняття рішення про видачу дозволу на імміграцію, відмову в його видачі та скасування такого дозволу;

- прийняття участі у межах, визначених законодавством, у вирішенні питань трудової міграції та питань, пов'язаних із навчанням в Україні іноземців та осіб без громадянства;

- здійснення оформлення і видачі документів для тимчасового або постійного проживання в Україні, а також виїзду за її межі, вилучення таких документів та вчинення документах, що посвідчують особу іноземців та осіб без громадянства, відмітки про заборону в'їзду в Україну в передбачених законодавством випадках;

- прийняття рішення про продовження (скорочення) строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України, про добровільне повернення або примусове повернення іноземців та осіб без громадянства до країн їх громадянської належності або країн походження, звертається до судів з позовами про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, здійснює заходи, пов'язані з примусовим видворенням іноземців та осіб без громадянства з України;

- здійснення оформлення і видачі громадянам України документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, тимчасове затримання та вилучення таких документів у передбачених законодавством випадках;

- здійснення ідентифікації осіб, в тому числі тих, які звернулися із заявами про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, а також іноземців та осіб без громадянства, які втратили документи, що посвідчують особу, та підлягають видворенню або реадмісії;

- виконання функцій замовника з виготовлення та постачання бланків документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, і документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, а також товарів, робіт і послуг для забезпечення створення і функціонування Єдиного державного демографічного реєстру;

- здійснення розроблення зразків заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та довідки про звернення за захистом в Україні;

- прийняття рішень про визнання іноземців та осіб без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про втрату, позбавлення статусу біженця або додаткового захисту і про скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту;

- збір та аналіз інформації про наявність у країнах походження біженців та осіб, які потребують додаткового та тимчасового захисту в Україні, умов, за яких такий захист надається;

- направлення компетентним органам влади інших держав запитів щодо наявності в таких державах членів сім'ї осіб, які подали заяви про визнання біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, чи яких було визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, і правових підстав для возз'єднання сімей;

- розгляд скарг на рішення про відмову у прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і скасування зазначених рішень, якщо вони були прийняті з порушенням законодавства;

- вжиття у межах компетенції заходів для сприяння реалізації прав біженців та інших категорій мігрантів;

- здійснення оформлення і видачі посвідчення біженця, посвідчення особи, якій надано додатковий захист в Україні, а також інших документів, передбачених законодавством для даних категорій осіб;

- видача проїзних документів іноземцям та особам без громадянства, яких було визнано біженцями іншими країнами - учасниками Конвенції про статус біженців 1951 року або Протоколу щодо статусу біженців 1967 року;

- забезпечення функціонування пунктів тимчасового розміщення біженців та пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні;

- участь у реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності щодо надання допомоги біженцям;

- подання Міністерству внутрішніх справ для подальшого внесення Кабінетові Міністрів України пропозицій щодо необхідності прийняття рішення про тимчасовий захист або припинення тимчасового захисту, ведення реєстрації осіб, яким надано такий захист;

- контроль за дотриманням органами реєстрації законодавства з питань реєстрації місця проживання фізичних осіб;

- надання органам реєстрації методологічної та технічної допомоги у забезпеченні взаємодії між реєстрами територіальних громад;

- ведення обліку осіб, які отримали або які претендували на отримання статусу біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, осіб, які набули чи припинили громадянство України, та осіб, яким надано або скасовано дозвіл на імміграцію в Україну, на всіх етапах проведення відповідних процедур;

- здійснення розгляду звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю ДМС, її територіальних органів та територіальних підрозділів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління;

- надання в установленому законодавством порядку органам ведення Державного реєстру виборців та іншим органам виконавчої влади передбачені законодавством відомості;

- забезпечення створення, удосконалення, розвиток, супроводження та підтримку функціонування Єдиного державного демографічного реєстру, Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, розпорядником яких є ДМС, а також здійснює заходи із захисту інформації в них;

- надання послуг з видачі засобів електронного цифрового підпису в установленому законодавством порядку;

- забезпечення у межах повноважень, передбачених законом, формування інформаційних ресурсів, баз, банків даних щодо персональних даних фізичних осіб, у тому числі їх біометричних даних, параметрів, інших інформаційних ресурсів, необхідних для виконання покладених завдань;

- здійснення відповідно до закону заходи щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції, іншим порушенням міграційного законодавства;

- здійснення міжнародного співробітництва, участь у розробленні проектів та укладенні міжнародних договорів України з питань громадянства, міграції, біженців, осіб, які потребують інших форм захисту, реєстрації фізичних осіб та реадмісії, забезпечує в межах своїх повноважень виконання укладених міжнародних договорів України;

- здійснення відповідно до закону державного контролю за дотриманням законодавства у сферах міграції, імміграції та еміграції, у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів у передбачених законодавством випадках, притягає порушників до адміністративної відповідальності;

- оформлення, видача, обмін, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення документів з безконтактним електронним носієм;

- здійснення управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління ДМС;

- надання адміністративних послуги відповідно до закону;

- удосконалення процедури надання адміністративних послуг, у тому числі шляхом впровадження електронних сервісів, зокрема електронної черги, оплати вартості адміністративних послуг платіжними картками;

- взаємодія з адміністратором Єдиного державного демографічного реєстру, у тому числі з питань, пов'язаних із забезпеченням належного функціонування та адміністрування Єдиного державного демографічного реєстру;

- формування державного замовлення на підготовку фахівців у відповідній сфері;

- виконання у межах повноважень, передбачених законом, правозастосовних і правоохоронних функцій.

Для того, щоб Державна міграційна служба могла у повному обсязі реалізовувати свої завдання та функції у кожній області створені територіальні

підрозділи Державної міграційної служби України. Це - Головні управління або Управління ДМС України в областях. В свою чергу в районах маються районні відділи або сектори міграційної служби, які підпорядковуються обласним управлінням. Всі підрозділи Державної міграційної служби України реалізують завдання та функції через надання громадянам широкого спектру адміністративних послуг.

Існує багато думок щодо визначення поняття «адміністративна послуга». На думку К. Афанасьєва, адміністративними послугами є публічні (тобто державні та муніципальні) послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування й іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень [5, 28].

Своєю чергою, Е. Демський пропонує таке визначення: адміністративна послуга – це визначена на законодавчому рівні діяльність органів (посадових осіб) владних повноважень щодо створення умов для реалізації і захисту прав і законних інтересів або виконання обов'язків фізичними чи юридичними особами за їх зверненням з метою отримання визначеного законом корисного ефекту [20, 84]. У Законі України «Про адміністративні послуги» [26] адміністративні послуги визначено як результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Якщо проаналізувати функції служби та напрямки, за яким надаються адміністративні послуги, можна виділити декілька масштабних та основних:

- 1) Оформлення документів з безконтактним електронним носієм громадянам України: паспортів громадян України у вигляді ID – картки та паспортів громадян України для виїзду за кордон. В якості загальних особливостей слід зазначити, що відповідно до діючого законодавства, на даний час паспорт громадянина України у вигляді ID – картки обов'язково оформлюється всім громадянам, які досягли чотирнадцятирічного віку, а для

оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон віковий ценз відсутній, тобто можливо оформлювати зазначений документ з моменту народження. На теперішній час всі дані осіб, у тому числі і біометричні (відбитки пальців рук), вносяться до Єдиного державного демографічного реєстру. Тому в разі, наприклад, втрати документа, який оформлено із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру, немає потреби у зборі первинних документів, особі достатньо звернутись до будь – якого підрозділу Державної міграційної служби України для ідентифікації і оформлення втраченого документа за відбитком пальця.

2) Прийом та оформлення відповідних документів для набуття чи припинення громадянства України, оформлення документів для виїзду на постійне місце проживання за кордон. В умовах сьогодення питання набуття громадянства України є досить актуальним, тому що багато осіб, які раніше працювали та проживали в Російській Федерації, повертаються до України та в багатьох випадках постає питання щодо підтвердження громадянства України.

3) Напрямок роботи з іноземцями, особами без громадянства та біженцями. До цього напрямку входить надання дозволів на тимчасове або постійне проживання іноземців, осіб без громадянства або біженців на території України, оформлення біометричних документів у виді посвідок на тимчасове або постійне проживання іноземцям на території України. Зазначені документи з 2020 року також оформлюються із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру, що значно полегшує ідентифікацію іноземних громадян у подальшому. Найчастіше оформлення посвідок на тимчасове або постійне проживання відбувається іноземцям, які проходять навчання в урядових закладах на території України або іноземним громадянам, які мають інші підстави для проживання, наприклад, у зв'язку з укладенням шлюбу з громадянами України тощо.

4) Організація роботи щодо запобігання, протидії нелегальній міграції, реадмісії (повернення нелегальних мігрантів в країну походження) та видворення. Один з найважливіших напрямків, тому що нелегальні мігранти з

так званих «третіх країн» розглядають України, як транзитну державу, для потрапляння у країни Європейського Союзу та інші розвинуті європейські країни. Тому підрозділами Державної міграційної служби України постійно здійснюються заходи для виявлення таких нелегальних мігрантів, накладення адміністративних штрафів за порушення термінів перебування іноземних громадян на території України, поміщення до пунктів тимчасового перебування іноземців та їх видворення за межі України за рішенням судів, із заборонаю або без заборони в'їзду на територію України.

5) Контроль за дотриманням органами реєстрації законодавства щодо здійснення правил реєстрації фізичних осіб за місцем мешкання. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг», з 04 квітня 2016 року повноваження у сфері реєстрації або зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб делеговано органам місцевого самоврядування як органам реєстрації, що здійснюють реєстрацію чи зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб на території відповідної адміністративно – територіальної одиниці, на яку поширюються повноваження відповідної сільської, селищної або міської Ради. Таким чином рішення реєстрації або зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб приймають органи реєстрації місцевих органів влади або місцевого самоврядування. Водночас, частиною третьою статті 11 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» до повноважень Державної міграційної служби України у сфері реєстрації фізичних осіб віднесено контроль за дотриманням органами реєстрації законодавства з питань реєстрації місця проживання.

Таким чином, підсумовуючи викладене, можна чітко зазначити, що Державна міграційна служба України, виходячи з наданих їй законодавчих повноважень та функцій, виконує значний обсяг завдань щодо оформлення документів громадянам України та іноземцям, надання широкого кола адміністративних послуг, а також виконання контрольних функцій в сфері

запобігання та протидії нелегальній міграції. Найхарактернішою особливістю діяльності служби є те, що Державна міграційна служба України поєднує у своїй повсякденній роботі надання адміністративних послуг громадянам з виконанням правоохоронних функцій в частині застосування адміністративної та судової практики щодо іноземців в частині їх затримання, виконання судових рішень в частині супроводження нелегальних мігрантів та пунктів їх тимчасового перебування та видворення за межі України. Державна міграційна служба України юридично не є правоохоронним органом, хоча фактично виконує ці функції в деяких напрямках діяльності. Це, насамперед, обумовлено недосконалістю нормативної бази в частині протидії нелегальній міграції. Все це зумовлює необхідність внесення змін та доповнень до існуючих нормативних документів в частині законодавчого закріплення повноважень підрозділів міграційної служби у сфері запобігання та протидії нелегальній міграції.

2.2 Типологія корупційних правопорушень

У частині першій Закону України «Про запобігання корупції» тлумачиться декілька понять «корупція», «корупційне правопорушення», «правопорушення, пов'язане з корупцією». У загальному вигляді корупцію можна визначити, як використання певною посадовою особою наданих їй повноважень у своїх особистих інтересах для отримання вигоди. Корупційні правопорушення – це діяння, які містять ознаки корупції і вчиняються посадовими особами. За вчинення корупційних правопорушень передбачається кримінальна, дисциплінарна та/або цивільно – правова відповідальність. В свою чергу правопорушення пов'язані з корупцією визначаються, як діяння, що не містять ознак корупції, але порушують встановлені Законом України «Про запобігання корупції» вимоги, заборони та обмеження, за які законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Як бачимо за правопорушення пов'язані з корупцією додається ще один вид відповідальності – адміністративна.

Серед вчених існує багато версій щодо класифікації типів корупції та корупційних правопорушень. Іноземний вчений С.Алатас виділяє види корупції за взаємодією, до якої входить критерій добровільності:

1. Добровільна взаємодія або трансактивна корупція, яка будується на добровільному та взаємовигідному співробітництві;
2. Примусова взаємодія або екстортивна корупція, яка будується на вимаганні, погрозах та примушуванні.

Використовуючи критерій диференціації корупцію можна розділити на:

- горизонтальну, де корупційна взаємодія між суб'єктами приблизно рівного положення;
- вертикальну, де корупційна взаємодія відбувається за низхідною або висхідною лініями.

Також доцільно зазначити, що існують географічні моделі корупції, які властиві певним групам країн:

- західноєвропейська модель, яка характеризується низьким рівнем корупції. Корупція сприймається суспільством в якості аномального явища і, завдяки високій політичній та правовій культурі населення, однозначно трактується як порушення законодавства;
- азіатська модель, які властиве сприйняття корупції у суспільстві, як звичного явища у всіх сферах життєдіяльності. Це пов'язано з історичними традиціями функціонування азіатських держав. Ця модель корупції ґрунтується на сімейних, земляцьких та етнічних відносинах;
- африканська модель, якій характерно те, що владні повноваження, за рахунок продажу, зосереджені у певній групі економічних кланів, які домовились один з одним;
- латиноамериканська модель, де державна влада є слабкою, а країною управляють мафіозні клани та картелі, за рахунок добре налагодженого кримінального бізнесу. Весь сектор економіки таких країн перебуває у «тіні», державна влада зрощується з криміналом. Держава постійно втягнена у протистояння з мафією, яка фактично є «державою у державі».

Іншим вченим А.Ханденхаймером класифіковано моделі корупції відповідно до соціальної оцінки:

1. «Біла» корупція – це певні дії, що не визнаються громадянами незаконними, але у формальному плані вони є такими. Це закладено в національній культурі, звичаях, традиціях.
2. «Чорна» корупція – це дії, що однозначно засуджуються суспільством.
3. «Сіра корупція» - дії, які неоднозначно оцінюються суспільством та елітою.

За ступенем регулярності корупційних відносин можна виокремити:

- короткочасну корупційну взаємодію або «угоду»;
- довгострокову корупційну взаємодію або «контракт».

Відповідно до ступеня регулярності корупційних зв'язків розрізняють:

- епізодичну корупцію;
- систематичну або інституціональну корупцію;

- клептократію, де корупція та влада є одним цілим.

Також виділяють інвестиційну корупцію, яка має на увазі отримання певною посадовою особою коштів, подарунка тощо, але для того, хто надає ці кошти чи подарунки вигоди має наступити у майбутньому, тобто дарувальник так би мовити «інвестує» заздалегідь кошти для того, щоб вирішити позитивно питання, що виникне у йому потрібний момент.

Непотична корупція – це процес, коли на керівні та інші важливі посади в органах державної влади та місцевого самоврядування призначаються куми, родичі, близькі друзі. Також зазначеним особам можуть надаватись якісь невинуватені пільги та переваги.

Аутогенна корупція має на увазі втягнення суто однієї людини, яка має зиск, наприклад, від одержання доступу певної цінної інформації раніше за інших зацікавлених осіб.

Розглянемо більш детально також класифікацію видів корупції. За рівнями її можна класифікувати:

1. «Високорівнева» (або «елітарна», «можновладна») корупція характерна для вищих ешелонів влади (вищі органи влади, центральні органи виконавчої влади, центральні апарати правоохоронних органів та судової гілки влади). Саме на цьому рівні розробляються корупційні схеми, створюються корупційні мережі. До основних форм «високорівневої» корупції слід віднести: корупційний лобізм, корупційний протекціонізм і фаворитизм, таємні внески на політичні цілі, внески на вибори з наступними «дивідендами» у вигляді високих державних посад, поєднання державної служби з комерційною діяльністю, призначення на відповідальні державні посади тощо. Найбільш уразливими сферами «високорівневої» корупції є: бюджетна сфера (у тому числі міжнародна валютна допомога), приватизація державного майна, розподіл державної власності, землі та природних багатств України, митна сфера.

2. Корупція в середніх ешелонах влади (обласного рівня). Практично тотожна корупції «елітарній». У зв'язку з меншим рівнем повноважень відрізняється меншими можливостями корупціонерів обласного рівня використовувати

державну власність у своїх особистих цілях. Тут менші фінансові потоки, менша кількість великих об'єктів державної власності, обмежені й владні повноваження чиновництва. Але, зважаючи на звичайну арифметичну кількість чиновництва, шкода від корупціонерів цього рівня навряд чи менша.

3. Корупція «низова» (дрібного чиновництва), тобто держслужбовців які безпосередньо проводять роботу з підготовки управлінських рішень, висновків, готують або видають відповідні дозволи, інші документи, здійснюють контрольні дії, розслідування справ, безпосередньо притягають до правової відповідальності (рівень районів, міст, районів у містах). Дрібна управлінська (низова) корупція має свою кількісну та якісну характеристику (ознаки). Специфіка сфер її поширення полягає в такому: 1) це місцевий локальний рівень (рівень муніципальної влади), де не вирішуються питання глобального, довгострокового характеру; 2) об'єктом корупції у даному випадку є задоволення «поточних» потреб громадянина владнополітичного характеру (отримання довідки, фінансової допомоги, поставлення на облік, відкриття власної справи тощо).

4. Корупція «від злиднів». Найбільш безпечний вид корупції. Здійснюється дрібним чиновництвом не на постійній основі, ситуативно або коли вже склалося «зовсім скрутне матеріальне становище». Її відносна безпечність полягає у тому, що корупційні дії вчиняються службовцями, які мають достатньо високий моральний рівень, люблять свою країну, поважають свій народ.

Крім зазначеної класифікації, корупцію можливо поділяти на види за сферами діяльності:

1) Політична. Вона проявляється на рівні прийняття рішень, її суб'єкти використовують владні повноваження для прийняття певної нормативної бази, яка буде відповідати їх приватним та бізнесовим інтересам. М.Мельник визначає політичну корупцію, як посадові зловживання суб'єктів, наділених політичною владою (політичних і державних діячів, публічних службовців вищого рівня), спрямовані на досягнення політичних цілей (утримання та

зміцнення влади, розширення владних повноважень) та/або з метою збагачення [47, 114]. Проявляється політична корупція в різноманітних формах та політичних процесах. При виборчих процесах можна виділити специфічний вид політичної корупції – електоральну корупцію, що характеризується як система підкупу виборців, тих, хто ці вибори проводить та навіть тих осіб, за кого голосують виборці. Маючи особливий політичний статус та великі можливості, суб'єкти політичної корупції формують таке правове поле, в якому одразу з самого початку закладають шляхи корупційних дій. Можна виділити такі основні риси політичної корупції:

- має досить вузьке коло осіб, які безпосередньо з нею стикаються;
- має не завжди матеріальну складову або може взагалі її не мати;
- має майже легітимний статус, як за оцінками громадської думки, так і у політичних колах.

2) Адміністративна. Це свідоме внесення змін та викривлень у порядок застосування нормативних актів, контролюючих положень та певних правил, метою яких є надання пільг та переваг державним та приватним особам в результаті протизаконного набуття особистої вигоди чиновниками. В якості прикладу можна привести ситуацію, коли представник малого бізнесу вимушений надавати грошові кошти представниками контролюючих органів для того, щоб вони не помічали певних порушень у його діяльності. Також адміністративна корупція ярко проявляється у процесі надання неправомірної нагороди чиновникам за отримання всіляких дозволів, при проходженні митного огляду без черг та доглядів тощо. Адміністративна корупція може мати наступні форми:

- участь чиновників у боротьбі за контрольні пакети акцій;
- входження державних службовців до складу керівних органів компаній з частками комунальної власності;
- запровадження митних та податкових пільг підконтрольним підприємствам та фірмам;

- протекція чиновниками призначення близьких знайомих, родичів на керівні посади в приватних фірмах;
- тиск з боку чиновників для змушення обрання потрібних їм постачальників чи замовників певного виду продукції.

3) Побутова. Полягає у отриманні незаконної грошової або іншої винагороди посадовими та службовими особами найнижчого рівня керівної ланки, працівниками підприємств установ, організацій, які в основному надають різні послуги населенню. Це можуть бути медичні послуги, послуги в галузі освіти, контроль за дотриманням правил дорожнього руху тощо. Побутова корупція виникла історично та традиційно з давніх часів. Починалась як принесення подарунків вождям первісного ладу, а з виникненням держави – надання грошових коштів та подарунків чиновникам, з метою вирішення особистих потреб. Як зазначалось вище, цей вид корупції в нашому суспільстві охоплює практично всі галузі життєдіяльності, які пов'язані з наданням послуг населенню. Побутова корупція в українському суспільстві сприймається як звичай та необхідність надати «подяку» чиновнику ще з радянських часів. З іншого боку поширення саме цього виду корупції обумовлюються недостатнім матеріальним забезпеченням дрібних чиновників пристойним розміром грошового утримання. Часто прописані в законодавчих актах умови матеріального та соціального забезпечення державних службовців існують лише формально на папері і не фінансуються державою.

За гілками влади існує наступна видова класифікація:

- 1) Корупція чиновництва у сфері законодавчої влади – діяльність щодо організації прийняття нормативних актів у певній сфері, які мають на меті отримання надприбутків та виведення їх, наприклад, у офшорні зони для фірм, корпорацій, концернів, депутати від яких представлені у майже всіх органах законодавчої влади;
- 2) Корупція чиновництва виконавчої влади – мається на увазі протиправна корупційна діяльність посадових осіб органів державної влади, які застосовують на практиці та контролюють виконання прийнятих нормативних

актів, здійснюють незаконну діяльність, використовуючи широкий спектр наданих їм владних повноважень для отримання вигоди у своїх приватних інтересах;

3) Корупція чиновництва судової влади – ухвалення «потрібних» судових рішень в основному за отримання неправомірної грошової винагороди. В подальшому зазначені рішення використовуються для протиправної діяльності у сфері перерозподілу об'єктів власності, шляхом рейдерства. Сюди ж слід віднести й корупцію з боку посадових осіб правоохоронних та контрольно-наглядових органів.

За часом вчинення корупція може бути:

- 1) Ситуативна, коли корупційні правопорушення вчиняються спонтанно, одноразово, в залежності від обставин у певній ситуації.
- 2) На постійній основі, коли це стає способом життя службовця, істотним матеріальним поповненням власного бюджету або його основною статтею.

Застосовуючи при класифікації спосіб учинення вирізняють такий вид корупції, як лобізм. Це один з найнебезпечніших видів корупції, тому що проявляється у тому, що великі бізнесові клани, групи, концерни шляхом прийняття потрібних їм законів та інших нормативних актів, так би мовити «проштовхують» рішення, які часто суперечать інтересам і нації, чинному законодавству, або зміни редакції нормативних актів не на користь інтересам держави та суспільства.

Якщо взяти критерій відповідальності за корупційні правопорушення, їх можна класифікувати:

1. Правопорушення, за які настає кримінальна відповідальність. Слід відзначити, що у Кримінальному кодексі України відсутня окрема глава, яка буда би присвячена відповідальності за корупційні злочини, але у примітці статті 45 Кримінального кодексу України мається перелік корупційних кримінальних правопорушень:

- привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (стаття 191);

- викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (стаття 262);
- викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (стаття 308);
- викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (стаття 312);
- викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (стаття 313);
- порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (стаття 320);
- викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (стаття 357);
- викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (стаття 410).

Крім того, у випадку вчинення шляхом зловживання службовим становищем, корупційними злочинами також є:

- нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (стаття 210);
- підкуп працівника підприємства, установи чи організації (стаття 354);
- зловживання владою або службовим становищем (стаття 364);

- зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (стаття 364¹);
- зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (стаття 365²);
- прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (стаття 368);
- підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (стаття 368³);
- підкуп особи, яка надає публічні послуги (стаття 368⁴);
- незаконне збагачення (стаття 368⁵);
- пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (стаття 369);
- зловживання впливом (стаття 369²);
- протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (стаття 369³).

2. Правопорушення, за які настає адміністративна відповідальність. У главі 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення чітко визначено перелік адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією:

- порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 172⁴);
- порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (стаття 172⁵);
- порушення вимог фінансового контролю (стаття 172⁶);
- порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (стаття 172⁷);
- незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (стаття 172⁸);

- порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (стаття 172⁸⁻¹);
- невжиття заходів щодо протидії корупції (стаття 172⁹);
- порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (стаття 172⁹⁻¹);
- порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (стаття 172⁹⁻²).

3. Правопорушення, за які настає дисциплінарна відповідальність. Дисциплінарна відповідальність за корупційні правопорушення або правопорушення пов'язані з корупцією застосовується до посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування в тому разі коли, судом не застосовано покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Також дисциплінарні стягнення можуть застосовуватись до вказаних вище осіб за порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» в частині, наприклад, порушення особами норм етичної поведінки, порушення правил заповнення електронних декларацій, тощо. Крім того, до посадових осіб можуть бути застосовані дисциплінарні стягнення за корупційні правопорушення або правопорушення пов'язані з корупцією за вмотивованими поданнями спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Враховуючи викладене, можна констатувати, що на даний час існує багато критерії щодо класифікації корупційних правопорушень, а це лише може означати тільки одне, що корупція укорінилась в українському суспільстві, починаючи від побуту і закінчуючи вищими ешелонами влади. Безперечно, повністю перемогти корупції в нашій державі неможливо, так як це явище існує навіть у розвинутих та заможних демократичних країнах. Але максимально знизити шкалу корупції конче необхідно, насамперед, на найвищому державному рівні, тому що без цього не буде подальшого успішного розвитку країни та підвищення рівня життя її громадян.

2.3 Особливості публічно – управлінських механізмів боротьби з корупцією

Корупція створює суттєву небезпеку для життєдіяльності держави та суспільства, і в умовах сьогодення, масштаби її поширення становлять загрозу національній безпеці. Слід зазначити, що протягом останніх років були вжиті організаційно – правові заходи щодо протидії корупції, але суттєвого зменшення її рівня не спостерігається. Це частково пояснюється недосконалістю теоретичного підґрунтя, яке повинно формувати національну антикорупційну політику.

Крім того, корупція загрожує також реалізації реформування державного управління. У 2014 році був введений в дію Закон України «Про очищення влади», в якому визначено правові та організаційні засади проведення очищення влади або люстрації для утвердження демократичних цінностей, верховенства права та захисту прав людини в Україні. Також цим Законом регулюються і суто політичні аспекти. Відповідно до Закону України «Про очищення влади», очищення влади (люстрація) - це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі, крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Очищення влади (люстрація) здійснюється з метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підбив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини, і ґрунтується на принципах: верховенства права та законності; відкритості, прозорості та публічності; презумпції невинуватості; індивідуальної відповідальності; гарантування права на захист [60].

Безперечно, вказаний вище Закон є одним з дієвих механізмів щодо протидії корупційним проявами у владних ешелонах, але як показує судова практика, існує безліч випадків, коли через судові рішення на посадах

поновлюються особи, які відповідно до зазначеного нормативного акту не повинні працювати на посадах у органах влади.

Одним з найважливіших механізмів щодо запобігання та протидії корупції є Антикорупційна стратегія України, яка була вперше прийнята на 2014–2017 роки у формі законодавчого акту. У квітні 2015 року Уряд затвердив детальний план дій із реалізації Антикорупційної стратегії у формі відповідної державної програми. Процес перегляду та розробки нової національної стратегії розпочався у 2017 році, відповідальність за цей процес покладено на Національне агентство з питань запобігання корупції. На теперішній час, на жаль, нову Антикорупційну стратегію та на її основі відповідну державну програму не прийнято, вона існує у формі проекту на 2020-2024 роки.

Антикорупційна стратегія визначає пріоритети державної антикорупційної політики, реалізація яких створить основу для подальших реформ у цій сфері, зокрема дасть змогу усунути одну з основних причин незадовільного стану справ у сфері антикорупційної політики в Україні, якою є фрагментарність і недосконалість законодавчої та інституційної антикорупційної інфраструктури.

У загальному виді положення Антикорупційної стратегії полягають у здійсненні певних заходів у різних сферах:

1. Визначення на законодавчому рівні засад організації та діяльності спеціально уповноваженого органу щодо запобігання корупції, відповідального, зокрема, за комплекс заходів із формування та реалізації антикорупційної політики. Зазначений орган повинен мати гарантії незалежної діяльності із забезпеченням широкої участі в ній представників громадянського суспільства і на нього мають бути покладені, зокрема, такі функції:

- підготовка щорічного звіту про стан виконання Антикорупційної стратегії та проекту доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;

- аналіз стану справ з питань корупції, підготовка пропозицій щодо заходів нормативно-правового, організаційного, кадрового характеру;

- моніторинг та координація виконання антикорупційної програми;

- контроль за дотриманням законодавства про конфлікт інтересів та декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру;
- залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;
- поширення інформації про корупцію, проведення заходів із формування світогляду неприйняття корупції.

2. Розроблення акта Кабінету Міністрів України щодо схвалення загальнонаціональної методики оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН, щороку проводити із залученням громадськості дослідження щодо сприйняття корупції та довіри населення до органів, відповідальних за запобігання корупції, готовності населення брати участь у заходах щодо запобігання корупції, поширеності та видів моделей корупційної поведінки, корупціогенних ризиків у відповідних сферах;

3. Проводити щорічні слухання у Верховній Раді України щодо національного звіту про стан справ з питань запобігання корупції, що готуватиметься спеціально уповноваженим органом з питань антикорупційної політики, та оприлюднювати звіт разом із висновками та рекомендаціями парламентських слухань;

4. Забезпечити імплементацію міжнародних стандартів співпраці влади та громадськості у прийнятті рішень у сфері антикорупційної політики, зокрема закріплених у Кодексі кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухваленому конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи 1 жовтня 2009 року, та перейти до нових форм співпраці, таких як діалог та партнерство;

5. Проводити на постійній основі інформаційні кампанії, орієнтовані на різні соціальні групи та спрямовані на усунення толерантного ставлення до корупції, підвищення рівня співпраці влади та громадян у протидії корупції.

Запобігання корупції стратегічно проводиться за такими напрямками:

1) Запобігання корупції у представницьких органах влади, тому що рівень та масштаби корупції в країні, ефективність протидії корупційним процесам

значною мірою залежать від доброчесності виборних посадових осіб, демократичності політичної системи загалом і виборчого процесу зокрема. У подальшому процес діяльності виборних посадових осіб також супроводжується корупційною поведінкою, найбільш поширеними проявами якої є:

- конфлікт інтересів у діяльності виборних осіб, насамперед суміщення депутатської роботи, політичної діяльності з підприємницькою діяльністю та роботою в органах виконавчої влади, що заборонено законом;

- підкуп виборних осіб, здійснення тиску на них або на бізнес, до якого мають відношення депутати, з метою ухвалення певних рішень або переходу до іншої депутатської фракції (групи);

- незаконне лобіювання інтересів окремих осіб або бізнес-структур.

Основними причинами такого стану справ є все ще слабкі інститути демократії в Україні, корупціогенне виборче законодавство, недосконале законодавство щодо фінансування виборчих кампаній та політичних партій, відсутність належного правового регулювання щодо запобігання конфлікту інтересів у діяльності виборних осіб та прозорих засад лобіювання. Очевидно, що розв'язати проблему політичної корупції можна тільки поступово, шляхом формування нового законодавства, посилення контролю за діяльністю виборних посадовців і представницьких органів влади з боку відповідних державних органів, інститутів громадянського суспільства, зокрема засобів масової інформації, підвищення політичної відповідальності громадян за свій вибір і народних обранців за свою діяльність.

2) Створення доброчесної публічної служби. Синхронно з реформуванням системи державної служби повинно відбуватися і врегулювання проблеми конфлікту інтересів, прозорості доходів і видатків публічних службовців.

3) Запобігання корупції у діяльності органів виконавчої влади Крім здійснення ряду заходів, спрямованих на забезпечення доброчесності на публічній службі, запобігання корупції в органах виконавчої влади, потребує реформування процедура діяльності цих органів.

4) Запобігання корупції у сфері державних закупівель. Надзвичайно серйозною залишається проблема корупційних проявів під час державних закупівель. Значна частина закупівель здійснюється поза межами державного контролю за неконкурентною процедурою (в одного постачальника).

5) Запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції. За даними соціологічних досліджень, зокрема "Барометра Світової Корупції" (Global Corruption Barometer) від Transparency International та Gallup International Association, найкорумпованішою сферою українці вважають судову владу (66 відсотків). Подібні результати продемонстрували підсумки дослідження, проведеного Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова: судову владу українці вважають найбільш корумпованою сферою, а 47 відсотків опитуваних вважають, що у судовій владі корупцією охоплено все. За даними Світового Індексу Правосуддя (World Justice Project - Rule of Law Index), Україна у сфері "відсутність корупції" в судовій системі зайняла 94 місце з 99 проаналізованих країн.

6) Запобігання корупції у приватному секторі. Основною причиною, яка зумовлює корупцію в приватному секторі, є фактичне зрощення бізнесу та влади, що призводить до використання політичного впливу для ведення бізнесу, незаконного лобювання ухвалення законів та інших нормативно-правових актів тощо.

7) Доступ до інформації. Ефективний доступ до інформації, якою володіють органи публічної влади, інші суб'єкти, є важливою передумовою для запобігання корупції, виявлення та припинення корупційних діянь. Особливе значення має інформація, яка становить суспільний інтерес, а саме - відомості про використання публічних коштів, розпорядження державним або комунальним майном, особисті доходи, майно, видатки та зобов'язання фінансового характеру публічних службовців. Доступ до інформації є необхідним інструментом для проведення журналістських розслідувань, стимулювання громадянської активності в антикорупційній сфері.

Одним з ключових моментів у реалізації завдань антикорупційної стратегії в Україні є створення низки спеціалізованих антикорупційних органів, а саме: Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Вищого антикорупційного суду, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (Агентство з розшуку/повернення активів, скорочена назва - Агентство з розшуку та менеджменту активів), Державного бюро розслідувань та Національної ради з питань антикорупційної політики при Президентові України.

Правову основу діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції складає Закон України «Про запобігання корупції». Це центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який формує та реалізує державну антикорупційну політику. До найважливіших завдань у роботі Національного агентства з питань запобігання корупції можна віднести

- аналіз стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції;
- розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії;
- підготовка та подання до Кабінету Міністрів України проекту національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;
- формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;
- здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та порівняних до них осіб;

- координація та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупційних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм;
- здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій суб'єктів декларування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя суб'єктів декларування;
- здійснення контролю за дотриманням встановлених законом обмежень щодо фінансування політичних партій, законним та цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності, своєчасністю подання звітів партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, звітів про надходження і використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних та місцевих виборах, повнотою таких звітів, звіту зовнішнього незалежного фінансового аудиту діяльності партій, відповідністю їх оформлення встановленим вимогам, достовірністю включених до них відомостей;
- забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;
- координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;
- погодження антикорупційних програм державних органів, органів місцевого самоврядування, розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;
- здійснення співпраці з викривачами, забезпечення їх правового та іншого захисту;

- організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, працівників державних органів, посадових осіб місцевого самоврядування.

На даний час Національне агентство з питань запобігання корупції на практиці в основному виконує функції щодо фінансового контролю в частині подання декларацій осіб уповноважених функцій держави або місцевого самоврядування, здійснює їх повну або часткову перевірку, виявляє конфлікт інтересів у державних службовців, узгоджує антикорупційні програми державних органів, підприємств, юридичних осіб публічного права, взаємодіє з уповноваженими особами з питань запобігання та виявлення корупції. В разі виявлення адміністративних порушень при перевірці декларацій, працівники агентства складають адміністративні протоколи та направляють їх до суду. Але слід зазначити, що агентством складаються протоколи лише у відношенні осіб, які займають відповідальне або особливо відповідальне становище, у відношенні інших категорій осіб матеріали направляються до територіальних органів поліції для подальшої перевірки та складання відповідних протоколів. Це обумовлюється великим навантаженням на працівників Національного агентства з питань запобігання корупції, так як до теперішнього часу не створені територіальні органи агентства. В разі виявлення ознак кримінальних правопорушень, матеріали перевірок направляються до Національного антикорупційного бюро України.

Національне антикорупційне бюро України протидіє кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. Фактично Національне антикорупційне бюро України має боротися з корупціонерами у вищих ешелонах влади: депутатами, міністрами, суддями, прокурорами, керівниками органів влади та місцевого самоврядування. Для цього Національне антикорупційне бюро України має досить широкі повноваження,

потужну структуру та відповідне матеріальне забезпечення зі своїми детективами, слідчими та спеціальною технікою.

Діяльність Національного антикорупційного бюро України супроводжує Спеціалізована антикорупційна прокуратура – це самостійний структурний підрозділ Офісу Генерального прокурора, на який покладено завдання здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України, підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях, а також представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Вищий антикорупційний суд має на меті здійснення правосуддя з метою захисту особи, суспільства й держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів, а також вирішення питання про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Вищий антикорупційний суд здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях, здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

Мета діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (Агентство з розшуку/повернення активів, скорочена назва - Агентство з розшуку та менеджменту активів) пов'язана з розшуком активів, які були отримані злочинним шляхом, а саме від корупційних дій. Це центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку

активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Механізм повернення коштів та активів розпочинається з того, що правоохоронці доводять їхнє злочинне походження, а далі отримується рішення суду про конфіскацію, оскільки приватна власність може бути конфіскована лише через суд.

Державне бюро розслідувань розслідує кримінальні провадження стосовно найвищих посадовців, суддів, працівників правоохоронних органів, а також тих, хто вчинив військові злочини. Також слідчі Державного бюро розслідувань займаються розслідуванням справ, пов'язаних з корупцією, але тих, які не відносяться до компетенції Національного антикорупційного бюро України.

Основною метою діяльності Національної ради з питань антикорупційної політики при Президентові України є підготовка та подання главі держави пропозицій щодо антикорупційної стратегії, здійснення аналізу стану запобігання і протидії корупції, оцінка стан рекомендацій провідних міжнародних організацій щодо запобігання і протидії корупції. Це консультативно - дорадчий орган при Президентові України, до складу якого входять вищі посадові особи держави, правоохоронних органів, громадських організацій антикорупційного напрямку.

Підсумовуючи викладене, можна відзначити, що в Україні існує багато антикорупційних органів, які повинні якщо не викоринити корупцію в цілому, то суттєво зменшити її рівень, так як це явище присутнє навіть у розвинутих та заможних країнах. На думку багатьох науковців та фахівців, з якою неможливо не погодитись, всі зазначені спеціалізовані антикорупційні органи не виправдовують тих коштів, які витрачаються з державного бюджету на їх утримання, тому що жоден з високопосадовців, які «гучно» затримувались за корупційні дії, не відбуває покарання у виді позбавлення волі. Ефективність запобігання та протидії корупції, крім наявності політичної волі, потребує відповідного нормативного забезпечення, формування саме дієвої системи

державних органів, забезпечення належного формування та реалізації антикорупційної стратегії, превентивні заходи щодо запобігання корупції, а також заходи щодо її подолання. Заходи щодо протидії корупції – це довгостроковий послідовний процес, який має за мету зменшення її проявів. Тому заходи із запобігання та протидії корупції потрібно доповнювати заходами із виховання громадян у дусі нетерпимості до корупційних дій, а також відповідними заходами, які спрямовані на отримання підтримки громадян у антикорупційній політиці, що проводиться органами публічної влади. Стратегічна мета державної антикорупційної політики - боротьба з корупцією на всіх рівнях, шляхом підвищення прозорості у діяльності органів влади та місцевого самоврядування, додержання конституційних прав і свобод громадян, розвиток економіки для забезпечення європейського рівня життя населення, суттєвого зниження рівня корупції та усунення причин і умов, що її обумовлюють. Процес виконання заходів антикорупційної політики можливо забезпечити тільки тоді, коли ці заходи будуть виконуватись на всіх рівнях у органах державної влади та місцевого самоврядування.

2.4 Соціальні витоки корупції у повсякденній діяльності державного службовця

Корупцію можна трактувати як негативне соціальне явище, що породжує економічні, політичні та соціальні ризики для українського суспільства. Перше за все, руйнівна сила корупції простежується у падінні престижу та авторитету владних інститутів на всіх рівнях, руйнуються моральні основи суспільства, відбувається зрощення корумпованої частини державних службовців з тіншовим кримінальним бізнесом, з'являється загроза розвитку псевдогромадянських соціальних відносин. Соціальні аспекти корупції мають прояв у політичній, економічній, культурній та інших сферах життєдіяльності суспільства. Масштаби такого прояву вражають і вони близькі до критичних показників. На сьогоднішній день дуже значний вплив корупції на адміністративне і соціальне середовище державних службовців, трансформацію їх моральних цінностей, культуру державної служби.

Як зазначає Божок Г.Д., корупція стала однією з головних загроз розвитку багатьох країн, оскільки її вплив заважає нормальному функціонуванню інститутів держави, поширюючись як на загально – соціальне, так і на правове поле життєдіяльності суспільства. Не викликає сумніву і той факт, що корупція становить серйозну перешкоду на шляху України, оскільки є одним з основних чинників, які створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави [8].

З'ясуємо причини та передумови поширення корупції. Лазаренко С.Ж. вважає, що поширення корупції на сучасному етапі має такі особливості [41]:

- політизація корупції: притаманне діловій практиці ведення корупції, стає все більш політизованою, переміщуючись у владні структури;
- перехід корупційних зв'язків з розряду тимчасових та випадкових явищ в розряд усталених корупційних схем;

- інтернаціоналізація і глобалізація корупції. Форми корумпованих грошових потоків стають недосяжними для контролю з боку національних правоохоронних органів;
- розширення сфери легалізації корупції, тобто маскуванню корупційних афер під законні операції. Як наслідок, легалізована корупція випадає з поля зору правоохоронних органів і набуває ще більших масштабів.

В якості причин виникнення корупції можна виокремити декілька основних:

- 1) Політичні – проявляються у недостатньо сформованій державницькій ідеї та відсутності моральних цінностей, слабкому розвитку системи публічного управління;
- 2) Економічні, що обумовлюють наявність не прозорих таких економічних процесів, як приватизація, закупівлі, дозволи, угоди тощо;
- 3) Організаційні, які виявляються у потенційних можливостях для працевлаштування в органах державної влади та місцевого самоврядування осіб з великого бізнесу або криміналітету;
- 4) Психологічні, що полягають у оральній деформації, нормальному сприйнятті фактів корупції, корисливості;
- 5) Соціальні – низькі заробітні плати державних службовців, бідність.

Колеснікова М.В. причинами корупційних проявів вважає [33]:

- непомірне «розростання» бюрократичного апарату чиновників, значна поширеність дозвільних процедур у державному управлінні, криміналізація владних відносин (економічна залежність влади від приватного капіталу);
- низький рівень заробітної плати державних службовців;
- відсутність дієвого контролю суспільства за діяльністю органів державної влади;
- недосконалість законодавства, що регулює відносини влади і капіталу щодо сфери впливу;
- соціально – економічна криза в державі тощо.

На думку Карпінського І.О., корупційні прояви пов'язані з низкою морально – психологічних причин, серед яких [31]:

- втрата моральних засад свого колишнього статусу в членів суспільства, низка оцінка своєї ролі в регулюванні суспільних відносин, девальвація моральних цінностей, деморалізація суспільства;
- соціально – економічна і політична нестабільність суспільства породжує в громадян, у тому числі у державних службовців, дух невизначеності у невпевненості в завтрашньому дні (синдром тимчасовості);
- послаблення імунітету суспільства до корупції та антикорупційної мотивації суспільства;
- невизнання значною частиною населення корупції соціальним злом, незрозуміння її суспільної небезпечності для суспільства, держави, окремої особи;
- корінні зміни світогляду, ідеологічних орієнтацій громадян нашої держави, які стосуються сфери публічної влади;
- професійна та моральна деформація частини керівників і посадових осіб, які займають відповідальні посади, що виявляється у вчиненні або поблажливому ставленні до корупційних діянь, службової етики;
- поширення корисливою спрямованості в діяльності службовців публічної сфери, їх готовність до порушення закону та норм моралі, а також зорієнтованість значної частини населення на протиправне вирішення життєвих питань.

Враховуючи викладене, можливо констатувати, що одними з найважливіших чинників корупції у діяльності державних службовців є соціальні. Систематизувавши їх, виділимо та охарактеризуємо більш детально основні з них:

1) Значний дисбаланс у доходах між кількома відсотками багатих людей і основною масою населення. Крім того, значна кількість багатих людей з'являються, коли вони перебувають на високих державних посадах. Вони збагачуються коштом державного майна, маючи безпосередній доступ до його

ресурсів. В нашій державі олігархами стають, наприклад, через тіньову приватизацію об'єктів державної власності. Звісно, дивлячись на неймовірні статки високопосадовців, кожен державний службовець, який знаходиться на невисокій посаді, хотів би стати власником хоча би якоїсь частки державного майна. Основна частина чиновників нижчого рангу є небагатою, а тому змушена існувати в економічних реаліях сьогодення, коли дещо порушені принципи соціальної справедливості. В цьому контексті також можливо зазначити, що ця нерівність дісталась Україні з так званою «радянською спадщиною». Безумовно, в ті часи також існувало велика соціальна прірва між легальними та нелегальними доходами партійних діячів, які займали високі посади та простими службовцями, які не мали таких статків. Однак, видається сумнівним те, що все можна списувати на минуле, як це часто практикується у нашій державі. Все частіше в Україні декларується думка про те, що необхідно створювати прозору та відповідальну владу і про те, що головною причиною тотальної недовіри суспільства до влади є відсутність відповідальності політиків і державних службовців. Але тут потрібно відзначити, що для забезпечення прозорості влади необхідно дві мови: добровільна політична воля згори і одночасно вимога суспільства знизу.

2) Руйнація традиційної системи соціальних цінностей, що відбувається у процесі системних перетворень, зміна норм та правил взаємодії суб'єктів органів державної влади та місцевого самоврядування, яка полягає в недостатньому потенціалі у адаптації щодо протидії корупції. Тобто кардинальна зміна норм та правил майже завжди породжує зміни у суспільстві і ті цінності, які раніше вважались прийнятними і могли не сприяти породженню корупції, у процесі перетворень змінюються у негативну сторону і являють собою приклади, які сприяють корупційним проявам практично у всіх сферах життєдіяльності.

3) Громадське ставлення до проявів корупції в системі державних органів та органів місцевого самоврядування. Це сприйняття корупції суспільством не як чогось екстраординарного, а як нормального явища, з яким потрібно жити і без

нього неможливо вирішувати ніяких питань в системі державних органів. Тут потрібно відзначити, що таке сприйняття корупції не виникло за короткий проміжок часу, саме таке відношення до корупції сформовано роками та десятиліттями, можливо є частиною культури та менталітету. В нашій країні роками прививається думка, що без так званих «подяки» або «подарунка», що виражається у певному грошовому або іншому еквіваленті, можна не звертатись до чиновників за наданням державних послуг. Все це сприймається суспільством, як компенсація неспроможності органів публічного управління забезпечити достойний рівень життя громадян.

4) Недостатній рівень матеріального та фінансового забезпечення державних службовців. Тут мова йде про невисокі заробітні плати державних службовців, що може спонукати їх так би мовити шукати «зиск від посади», коли державний службовець починає вишукувати можливості для додаткового заробітку, шляхом вчинення корупційних дій. Крім того, законодавством закріплені різні соціальні та матеріальні гарантії державних службовців, які переважно задекларовані лише на папері, і по суті не діють, у зв'язку з відсутністю державного фінансування. Але, при цьому все списувати на низькі заробітні плати державних службовців буде не коректно та не правильно, так як останнім часом держава все – таки підвищує посадові оклади та надбавки чиновникам. Також слід зазначити, що у всіх розвинутих європейських країнах державні чиновники отримують дещо нижчі заробітні плати від працівників інших галузей, наприклад, виробництва, але рівень їх корумпованості значно нижчий за український. Тому, на нашу думку, причини такого стану справ більше криються у свідомості та культурі державних службовців, принципах їх відбору на посади. Кожен чиновник буде усвідомлювати, що на державній посаді потрібно працювати лише за заробітну плату і не шукати додаткових вигод від посади, або звільнитись та працювати у сфері бізнесу, де фінансова складова значно вище державного грошового утримання.

5) Практична відсутність належного соціально – правового контролю за діяльністю посадових осіб органів державної влади та місцевого

самоврядування. В умовах сьогодення немає жодного дієвого механізму, за рахунок якого можна було контролювати діяльність чиновників. Безперечно, у законодавстві задекларовані норми, за якими повинен бути громадський та інший контроль за діяльністю державних службовців, але на практиці це зводиться до певних публікацій або журналістських розслідувань, які виявляються малоефективними у глобальному сенсі. Також існують недержавні організації щодо протидії корупції, різні громадські Ради при державних органах, але їх повноваження щодо здійснення контрольних функцій досить обмежені та розмиті.

Отже, підсумовуючи викладене, можна констатувати, що поширення корупційної діяльності в нашій країні і низьку ефективність заходів протидії корупції зумовлює не один десяток чинників. Але, серед причин виникнення корупції, соціальні передумови займають одне з найважливіших місць. Доцільність їх виокремлення, поруч з іншими причинами та умовами корупційних діянь, зумовлена складністю та багатогранністю явища корупції. Слід відзначити, корупція являється результатом соціальних процесів, які мають певні закономірності. Тому лише глибинний аналіз зазначених процесів дозволить виробити дієві заходи боротьби із цим явищем. Витоки корупції, на наше переконання, знаходяться у суспільній свідомості громадян. Тут спостерігаються дві взаємопов'язані соціальні установки. Одна з них – це корупційна залежність, при якій корупція сприймається як невід'ємний атрибут способу життя в країні. Протидія корупції потребує системного підходу та застосування комплексу науково обґрунтованих заходів, у процесі реалізації яких одним із головних напрямків має стати, насамперед, правове, моральне та культурне виховання державних службовців та громадян для подолання корупції у свідомості. Так як толерантне ставлення громадськості до корупції сприяє її розвитку, пріоритетом повинно бути виховання суспільства у дусі нетерпимості до корупційних проявів, тому що у зазначених діях приймають участь як мінімум дві сторони – державний службовець та громадянин, підприємець тощо. Ефективна політика боротьби з корупцією в Україні

повинна базуватися на злагоджених діях державних органів та суспільства, що сприятиме, якщо не викоріненню корупції, то її суттєвому зменшенню в нашій державі та наблизить нас до демократичних цінностей та європейського співтовариства.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНО – УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ МІГРАЦІЙНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

3.1 Результати дослідження ефективності публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Управлінні Державної міграційної служби України в Запорізькій області.

Державна міграційна служба України, як орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції, повноцінно працює досить недовгий час, саме – з 2012 року. З цього моменту в областях функціонують і територіальні органи служби – це Головні управління або Управління Державної міграційної служби України в областях. В Запорізькій області міграційну політику реалізує Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області, до складу якого входить апарат Управління та 28 районних підрозділів. Станом на 01 січня 2020 року чисельність персоналу всього складає 268 працівників, з них – 86 працює у апараті Управління, 182 у районних підрозділах м. Запоріжжя та Запорізької області. Всі працівники відносяться до категорії державних службовців.

Важливим кроком у напрямку запобігання, виявлення та протидії корупції стало введення на законодавчому рівні інституту уповноважених підрозділів та уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції. Спочатку вказані посади були регламентовані Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», згодом – Законом України «Про запобігання корупції». Посада уповноваженої особи з питань запобігання та виявлення корупції введена і в Управлінні Державної міграційної служби України в Запорізькій області. До основних завдань зазначеної посадової особи належать:

- розроблення та проведення заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією, а також здійснення контролю за їх проведенням;
- надання працівникам структурних та територіальних підрозділів Управління ДМС України в Запорізькій області методичної та консультаційної допомоги з питань законодавства щодо запобігання корупції;
- вжиття заходів з виявлення конфлікту інтересів та сприяння його врегулюванню, інформування начальника Управління ДМС України в Запорізькій області та Національного агентства з питань запобігання корупції про виявлення конфлікту інтересів та заходи, вжиті для його врегулювання;
- проведення перевірки факту подання декларацій суб'єктами декларування Управління ДМС України в Запорізькій області та повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному законодавством порядку. Надання консультативної та методичної допомоги у заповненні декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- організація роботи внутрішніх каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону «Про запобігання корупції», отримання та організація розгляду повідомленої через такі канали інформації;
- співпраця з викривачами, у межах визначених повноважень, сприяння забезпеченню дотримання їх прав та гарантій захисту, передбачених законодавством. Надання працівникам методичної та консультаційної допомоги щодо здійснення повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону «Про запобігання корупції» та захисту викривачів, проведення внутрішніх навчань з цих питань;
- здійснення перевірки повідомлень відносно працівників Управління ДМС України в Запорізькій області про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону «Про запобігання

корупції», у терміни, передбачені законодавством. Інформування начальника Управління ДМС України в Запорізькій області, Національного агентства з питань запобігання корупції та інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти, що можуть свідчити про вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону «Про запобігання корупції» працівниками УДМС України в Запорізькій області;

- у разі отримання офіційної інформації стосовно вчинення працівником УДМС України в Запорізькій області корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, здійснення моніторингу офіційного веб-порталу «Судова влада України», Єдиного державного реєстру судових рішень з метою отримання інформації щодо результатів розгляду справи судом. Ведення обліку працівників, притягнутих до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;

- організація та участь у службових розслідуваннях, які проводяться з метою виявлення причин та умов, що призвели до вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення або невиконання вимог Закону України «Про запобігання корупції» в інший спосіб, за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або за приписом Національного агентства з питань запобігання корупції.

Одним з ключових механізмів щодо запобігання та протидії корупції є моніторинг подання працівниками електронних декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Зазначені декларації подаються на сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. Відповідно до законодавства передбачено чотири типи декларацій суб'єкта декларування:

1) щорічна декларація – декларація, яка подається до 01 квітня року, наступного за звітним роком. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація;

2) декларація суб'єкта декларування, який припиняє відповідну діяльність (декларація перед звільненням) – декларація, яка подається не пізніше двадцяти робочих днів з дня припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Декларація «перед звільненням» охоплює період, який не був охоплений деклараціями, раніше поданими таким суб'єктом декларування;

3) декларація після звільнення – декларація, яка подається відповідно до 01 квітня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація;

4) декларація кандидата на посаду – декларація, яка подається до призначення або обрання особи на посаду. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому особа подала заяву на зайняття посади.

Моніторинг подання декларацій проводиться з метою дотримання працівниками вимог антикорупційного законодавства в частині фінансового контролю. Уповноваженою особою з питань запобігання та виявлення корупції УДМС України в Запорізькій області проводиться перевірка фактів подання, несвоєчасного подання або неподання таких декларацій. В разі встановлення фактів несвоєчасного подання або неподання декларацій, направляється відповідне повідомлення до Національного агентства з питань запобігання корупції для подальшого реагування на такі факти. Працівники Національного агентства з питань запобігання корупції складають протоколи про адміністративні правопорушення стосовно державних службовців, які займають посади категорії «Б». Стосовно працівників, які займають посади нижчої категорії, матеріали працівниками Національного агентства з питань запобігання корупції направляються, як правило, до органів Національної поліції України для складання відповідних протоколів про адміністративні правопорушення. Слід зазначити, що з працівниками підрозділів УДМС

України в Запорізькій області систематично проводяться заняття з питань правильності та своєчасності заповнення декларацій, з урахуванням всіх рекомендацій Національного агентства з питань запобігання та виявлення корупції з цих питань. Також систематично направляються листи працівникам, звільнилися з державної служби про необхідність подання декларацій після звільнення. Такі заходи мають ефект від їх проведення, що підтверджується такими даними, що протягом 2018 року до Національного агентства з питань запобігання корупції було направлено 9 повідомлень про факти несвоєчасного подання або неподання декларацій, у 2019 році – направлено 4 таких повідомлення, у 2020 році було направлено лише 2 повідомлення.

Іншим важливим напрямком у питанні запобігання корупційним правопорушенням у діяльності працівників УДМС України в Запорізькій області є профілактика правопорушень. Нормативно робота з профілактики правопорушень закріплена наказом МВС України від 25.05.2012 №452 «Про затвердження Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 13.06.2012 за №944/21256. Профілактика правопорушень – система організаційних, правових і виховних заходів, спрямованих на попередження та усунення причин і умов, що сприяють учиненню працівниками ДМС України протиправних дій, пов'язаних із здійсненням їх службової діяльності.

Завданнями профілактики правопорушень є:

- попередження та усунення причин і умов, що сприяють правопорушенням з боку працівників ДМС, а також протиправним діям них або об'єктів ДМС України;
- запобігання вчиненню працівниками ДМС України під час виконання ними своїх службових обов'язків правопорушень чи дій, що можуть призвести до скоєння злочинів.

Профілактика правопорушень може бути двох видів: індивідуальна профілактика правопорушень або загальна профілактика правопорушень.

Індивідуальна профілактика правопорушень – комплекс заходів індивідуального впливу на свідомість і поведінку осіб з числа працівників ДМС України, дії яких можуть призвести до скоєння злочинів, пов'язаних з виконанням покладених на них службових обов'язків, з метою попередження виникнення у них злочинного умислу та його практичної реалізації. Індивідуальна профілактика правопорушень здійснюється у таких формах:

1. Індивідуальна профілактична бесіда уповноваженої посадової особи з працівником ДМС, щодо якого здійснюється профілактичний захід, за потреби із залученням представників правоохоронних та інших державних органів;
2. Обговорення негативних вчинків працівника ДМС України, щодо якого здійснюється профілактичний захід, у присутності керівництва та працівників підрозділу, у якому він працює, за потреби із залученням представників правоохоронних та інших державних органів.

Загальну профілактику правопорушень можна визначити як комплекс заходів правового і виховного характеру, спрямованих на усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками ДМС України. Застосовуються наступні форми загальної профілактики правопорушень:

1. Інформування працівників про факти притягнення працівників до відповідальності за службові злочини, корупційні діяння, порушення спеціальних обмежень, установлених для державних службовців, про результати службових розслідувань та наслідки правопорушень, учинених працівниками ДМС України, а також про стан дотримання законності в ДМС України.
2. Проведення нарад профілактичного характеру уповноваженими посадовими особами ДМС України з працівниками у разі наявності негативних явищ чи обставин.
3. Інформування органів державної влади, відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади про наявні обставини, що можуть

сприяти вчиненню злочинів, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками ДМС України, для вжиття заходів щодо усунення цих обставин.

Всі заходи загальної або індивідуальної профілактики правопорушень оформлюються письмово у вигляді доповідних записок, протоколів тощо. Крім того, всі документи щодо проведення профілактичних заходів фіксуються в журналі реєстрації індивідуальної або загальної профілактики правопорушень.

Якщо розглядати стан ефективності проведення профілактики правопорушень з працівниками УДМС України в Запорізькій області, то статистика по останнім рокам має такий вигляд:

- протягом 2018 року проведено 16 заходів профілактики правопорушень, з них 10 індивідуальних профілактичних заходів та 6 загальних профілактичних заходів;
- протягом 2019 року проведено 9 заходів профілактики правопорушень, з них 5 індивідуальних профілактичних заходів та 4 загальних профілактичних заходів;
- протягом 2020 року проведено 4 заходи профілактики правопорушень, з них 3 індивідуальних профілактичних заходів та 1 загальний профілактичний захід.

Як бачимо спостерігається стійка тенденція до зменшення необхідності у проведенні профілактичних заходів, що може свідчити про певну їх ефективність у напрямку запобігання щодо скоєння протиправних дій працівниками УДМС України у Запорізькій області при здійсненні ними своїх посадових обов'язків.

Однак, також необхідно зазначити, що систематичне проведення профілактичних заходів не дає стовідсоткової гарантії на те, що працівники не будуть скоювати протиправних дій, тому що все залежить від свідомості кожного працівника. Там, де є відносити «людина – людина» завжди є спокуса надати або отримати так звану «подяку» або грошові кошти за скоєння певних дій. Тому і маються поодинокі випадки порушення кримінальних проваджень стосовно працівників служби за отримання незаконної грошової винагороди.

До найважливіших механізмів запобігання та протидії корупції, як в Державній міграційній службі України в цілому так і, зокрема, в Управлінні Державної міграційної служби України в Запорізькій області слід віднести Антикорупційну програму Державної міграційної служби України на 2020 – 2022 роки. Зазначена програма затверджена наказом ДМС від 28.02.2020 №61 «Про затвердження Антикорупційної програми Державної міграційної служби України на 2020-2022 роки». Метою Антикорупційної програми є вжиття комплексу дієвих заходів, спрямованих на ефективне запобігання проявам корупції в органах міграційної служби, шляхом створення ефективної системи мінімізації впливу виявлених у діяльності ДМС корупційних ризиків, впровадження механізмів доброчесності державних службовців та підвищення рівня довіри громадян до діяльності територіальних органів та територіальних підрозділів Державної міграційної служби України. Загальними напрямками з реалізації відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у сфері діяльності ДМС України визначено:

- проведення серед посадових осіб ДМС України організаційної та роз'яснювальної роботи з запобігання та виявлення корупції;
- зміцнення кадрової політики;
- забезпечення високого рівня доброчесності працівників органів ДМС України;
- формування нетерпимості до корупції;
- посилення ефективності управління фінансовими ресурсами;
- забезпечення умов для повідомлень фізичними та юридичними особами про порушення вимог антикорупційного законодавства з боку працівників ДМС України;
- у межах компетенції, забезпечення відкритості та прозорості державної влади;
- участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції;

- здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, а також виявлення сприятливих для вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень ризиків у діяльності працівників ДМС України;
- проведення службових розслідувань та надання пропозицій стосовно вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, повідомлення про такі випадки спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції;
- забезпечення контролю за своєчасністю подання працівниками ДМС України декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забезпечення узагальнення, оприлюднення та використання отриманої інформації в процесі виявлення конфлікту інтересів у працівників органів ДМС України.

Для практичної реалізації вищезазначеної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у сфері діяльності ДМС України, Антикорупційною програмою передбачено заходи щодо запобігання і протидії корупції в апараті ДМС, її територіальних органах, установах та підприємствах, які належать до сфери управління ДМС. Зокрема, в УДМС України в Запорізькій області реалізуються такі основні заходи з метою запобігання та протидії корупції:

1. Для удосконалення системи кадрового сегменту, мінімізації корупційних ризиків при прийнятті кадрових рішень забезпечено проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців.
2. З метою забезпечення виконання вимог антикорупційного законодавства в частині фінансового контролю здійснюється перевірка фактів своєчасності подання декларацій суб'єктами декларування.
3. Забезпечується виконання вимог антикорупційного законодавства в частині запобігання та врегулювання конфлікту інтересів шляхом опрацювання та узагальнення інформації про близьких осіб, які працюють в системі ДМС України. Надається методична допомоги щодо недопущення проявів конфлікту інтересів або, у разі його виникнення, усунення останнього для працівників.

4. Для запобігання проявам зловживання владою та службовим становищем під час надання працівниками ДМС адміністративних послуг - оприлюднена інформація про порядок та терміни надання органами ДМС адміністративних послуг.

5. З метою забезпечення відкритості та прозорості в діяльності ДМС, залучення громадськості до здійснення антикорупційних заходів, проводяться внутрішні і зовнішні інформаційні кампанії стосовно реалізації ДМС антикорупційної політики, щоденно проводиться моніторинг повідомлень в ЗМІ та Інтернет про факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень з боку працівників ДМС. В разі необхідності організуються перевірки таких фактів та оприлюднення інформації про вжиті заходи або спростування інформації.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати наступне. Процес запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України та її територіальних органах здійснюється шляхом реалізації широкого комплексу заходів таких як: утворення інституту уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції, профілактика корупційних правопорушень, практична реалізація Антикорупційної програми ДМС України на 2020-2022 роки. У сукупності усі ці заходи дають певні позитивні результати щодо запобігання та виявлення корупції у системі органів та підрозділів Державної міграційної служби України і поступово мають наближати рівень корупції у службі до мінімального. Як показує практичний досвід, ефективність заходів щодо запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі безпосередньо пов'язана з процесом прозорості надання всього спектру адміністративних послуг, громадянською активністю, можливістю громадськості здійснювати контроль за діяльністю служби, активністю засобів масової інформації у питання виявлення корупційних дій в діяльності працівників ДМС України.

3.2 Рекомендації щодо підвищення ефективності заходів запобігання та протидії корупції.

Результати аналізу стану корупції в Україні, ефективності антикорупційної політики попередніх періодів, міжнародних стандартів та найкращих світових практик у сфері запобігання та протидії корупції дають змогу сформулювати такі основні принципи антикорупційної політики:

1) Оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, реалізація якої передусім передбачає:

- усунення дублювання повноважень різними органами;
- тимчасове припинення реалізації малоефективних повноважень, які характеризуються високим рівнем корупційних ризиків;
- усунення випадків реалізації одним і тим же органом повноважень, поєднання яких створює додаткові корупційні ризики.

2) Цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних як основа для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності.

3) Створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб.

4) Забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин.

5) Формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права.

Соціологічні дослідження засвідчують існування соціально-психологічного феномену, який полягає в тому, що абсолютна більшість населення України вважає корупцію ганебним і неприпустимим явищем, але при цьому не вбачає нічого поганого у вирішенні особистих проблем у корупційний спосіб. Сприйняття населенням корупції як припустимого явища,

що є альтернативою правомірним способам задоволення власних потреб, а також той факт, що нерідко задоволення таких потреб саме у корупційний спосіб виявляється більш зручним і ефективним, є основними причинами високого рівня побутової корупції. Заходи щодо формування негативного ставлення до корупції повинні бути спрямовані на досягнення таких основних результатів:

- зниження загального рівня толерантності до корупції в Україні;
- підвищення рівня обізнаності громадян, які усвідомлюють важливість стандартів доброчесної та етичної поведінки публічних службовців;
- оновлення Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції та забезпечення належної організаційної та фінансової основи для скоординованих дій з її виконання;
- надання громадянам повної та об'єктивної інформації про корупцію в Україні, її причини, стан та динаміку, систему антикорупційних інституцій, а також про можливість та способи взаємодії громадян із антикорупційними інституціями.

Конфлікт інтересів є складовою більшої частини корупційних правопорушень, у тому числі кожного корупційного злочину. Вади законодавства та недостатність ефективних ризик-орієнтованих механізмів виявлення конфлікту інтересів обмежують можливості мінімізації корупції за рахунок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. З метою усунення конфлікту інтересів в діяльності державних службовців необхідно удосконалити відповідні положення законодавства в частині унеможливлення їх подвійного трактування. Також доцільно на законодавчому рівні регламентувати правила етичної поведінки для їх практичного втілення. Крім того потребує нормативного вирішення питання забезпечення належного реагування керівників на виявлені факти правопорушень підлеглих.

Запроваджені в Україні інструменти фінансового контролю щодо державних службовців загалом отримали високу оцінку з боку міжнародних моніторингових механізмів та міжнародних партнерів, що обумовлено передусім належною правовою регламентацією процедури декларування осіб,

уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також високим рівнем публічності та прозорості, який забезпечує нова система електронного декларування, зокрема надаючи широкі можливості для ефективного громадського контролю за активами публічних службовців. В цьому напрямку можливо спрямувати заходи на досягнення таких основних результатів:

- удосконалення більш чіткого та вичерпного переліку суб'єктів декларування;
- оптимізація функціонування електронного реєстру майнових декларацій;
- удосконалення форми декларації та надання підтримки суб'єктам декларування у заповненні декларацій;
- удосконалення процедур контролю та перевірки декларацій, шляхом автоматичної їх перевірки через інтегровані з сайтом Національного агентства з питань запобігання корупції реєстри та масиви даних.

Удосконалення законодавства про захист викривачів корупції, яке відбулось у жовтні 2019 року, дало можливість посилити гарантії захисту викривачів корупції від переслідувань та заходів негативного впливу, визначити механізми їх реалізації та запровадити фінансове стимулювання громадян до повідомлення про відомі їм факти порушення вимог антикорупційного законодавства. Проте, позитивний ефект від нормативного закріплення цих гарантій поки незначний, що обумовлено як недосконалістю окремих положень законодавства про захист викривачів та подекуди неналежним його застосуванням на практиці, так і низьким рівнем обізнаності населення із можливими способами повідомлень про корупцію, гарантіями захисту викривачів та способами їх забезпечення. В цьому напрямку можливо здійснити заходи, спрямовані на досягнення наступних результатів: -

- забезпечення гарантій захисту викривачів;
- удосконалення порядку повідомлення про корупцію та розгляду такої інформації;
- розбудова інституційної спроможності уповноважених органів для належного забезпечення захисту викривачів корупції.

Важливим напрямком у питанні запобігання корупційним проявам у діяльності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування є подальше впровадження у їх роботу різноманітних електронних сервісів, користуючись якими можливо отримувати адміністративні та інші державні послуги в он-лайн режимі. Маються на увазі записи на прийом до державних органів для надання послуг через електронні черги, можливість відслідковувати етапи надання послуг у особистих електронних кабінетах тощо. Все це надає можливість усунути так званий «людський фактор» при отриманні громадянами державних послуг, що в свою чергу значно зменшує корупційні ризики у сфері надання адміністративних та інших послуг.

Питання підвищення ефективності заходів щодо запобігання та протидії корупції на сьогоднішній день дуже тісно пов'язане з питанням матеріального та соціального – побутового забезпечення державних службовців. Мова йде про необхідність підвищення оплати праці державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Без належного грошового забезпечення чиновників, особливо середньої ланки, на нашу думку малоімовірно не те очікувати викорінення корупції у діяльності державних службовців, а навіть суттєвого її зменшення. Тому на загальнодержавному рівні потрібно вирішувати питання про приведення рівня оплати праці державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування до рівня грошового забезпечення чиновників у європейських країнах.

Можливість підвищення матеріального забезпечення державних службовців потрібно одночасно розглядати у сукупності з питанням підвищення усіх видів відповідальності за скоєння корупційних правопорушень.

Інститут дисциплінарної відповідальності як основний механізм забезпечення дотримання правил етичної поведінки публічними службовцями характеризується високим антикорупційним потенціалом, оскільки дає можливість не лише швидко та ефективно реагувати на факти порушень вимог антикорупційного законодавства, стимулюючи добросовісних осіб до належного

виконання своїх обов'язків та дотримання правил етичної поведінки, а й усувати від виконання функцій держави або місцевого самоврядування осіб, які грубо або систематично порушують свої обов'язки, приймають упереджені рішення або використовують надані їм повноваження у власних інтересах. Але, поки не вдалося повною мірою реалізувати потенціал цього інституту, оскільки значна частина публічних службовців, що порушують вимоги антикорупційного законодавства, уникають дисциплінарної відповідальності, користуючись недосконалістю норм, якими визначаються підстави та процедура притягнення до такої відповідальності, їх неузгодженістю з відповідними положеннями антикорупційного законодавства та відвертим потуранням з боку керівництва. Тому, законодавчу ініціативу потрібно зосередити передусім на удосконалення положень законодавства щодо підстав та процедури притягнення осіб до дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

Одним з найбільш дієвих механізмів забезпечення дотримання встановлених антикорупційним законодавством правил, процедур, заборон та обмежень, порушення яких не утворює корупційного правопорушення, є належним чином функціонуюча система заходів адміністративної відповідальності. У Кодексі України про адміністративні правопорушення наразі передбачено відповідальність за більшість таких порушень, але практика реалізації відповідних положень адміністративного законодавства показує, що забезпечувальний та стримуючий або превентивний ефект цих механізмів є мінімальним. Тому виникає потреба на спрямування зусиль щодо забезпечення невідворотності адміністративної відповідальності через удосконалення підстав та процедури притягнення до адміністративної відповідальності.

З метою ефективною протидії корупційним і пов'язаним з корупцією злочинам в Україні було докорінно змінено систему норм, що передбачала підстави кримінальної відповідальності за вчинення таких злочинів, яка наразі у цілому узгоджується з міжнародними стандартами у цій сфері. У 2015 - 2019 роках в Україні було створено систему спеціалізованих антикорупційних

органів, забезпечених високими гарантіями незалежності та висококваліфікованими кадрами, а також належними грошовими, матеріальними та іншими необхідними ресурсами. Головне завдання цих органів полягає у ефективній протидії високопосадовій корупції. Водночас через низку об'єктивних і суб'єктивних причин забезпечити високий рівень невідворотності кримінальної відповідальності за вчинення корупційних і пов'язаних з корупцією злочинів поки не вдалося. Тому нагально постає питання щодо внесення змін у законодавство, які будуть спрямовані на досягнення таких основних результатів:

- удосконалення законодавства, яким встановлена кримінальна відповідальність за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень, зокрема узгодження положень Кримінального кодексу України із Законом України "Про запобігання корупції", збільшення термінів давності притягнення до кримінальної відповідальності за такі злочини, гармонізація та незначне посилення санкцій тощо;
- забезпечення сталої і передбачуваної слідчої та судової практики у відповідних провадженнях;
- удосконалення положень кримінального процесуального законодавства;
- забезпечення ефективної діяльності Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та їх взаємодії з іншими органами;
- підвищення ефективності протидії легалізації активів, одержаних злочинним шляхом, а також повернення таких активів;
- забезпечення безперервності судового розгляду кримінальних проваджень та сталості судової практики у таких справах.

Отже, підсумовуючи викладене можна дійти висновків, що для результативного застосування заходів, які направлені на підвищення ефективності запобігання та протидії корупції, насамперед, їх застосування необхідна політична воля керівництва держави, направлена на системність та невідворотність реалізації цих заходів, і такі заходи повинні застосовуватись

комплексно за напрямками соціально-економічного, правового, превентивного, карального, організаційно-управлінського характеру. Лише за такого симбіозу запобігання та протидія корупції будуть дійсно ефективними та результативними.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі виконано завдання, що полягає у вивченні формування публічно - управлінського механізму запобігання та протидії в корупції Державній міграційній службі України та розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності заходів щодо запобігання та протидії корупції.

В процесі дослідження отримані результати, які дають змогу сформулювати наступні висновки:

1. Проблема запобігання та протидії корупції саме у Державній міграційній службі України науковцями практично не розглядалась, тому є необхідність приділити зазначеному питанню увагу в контексті дослідження науковцями цієї проблеми та відповідно вироблення сучасних науково – обґрунтованих підходів щодо можливості її вирішення.

2. Розглянуто сутність та особливості функціонування Державної міграційної служби України. Доведено, що Державна міграційна служба України функціонує як окремий орган виконавчий влади, що реалізує державну політику у різних сферах міграції, але є певні особливості виконання повноважень, а саме:

- діяльність Державної міграційної служби координується Міністром внутрішніх справ України, що з одного боку дає можливість більш ретельно контролювати службу, з іншого боку «подвійна» вертикаль влади іноді заважає у прийнятті в деяких питаннях самостійних та швидких рішень у виконанні повноважень;
- органи та підрозділи Державної міграційної служби України у виконанні поставлених завдань часто виконують правоохоронні функції, хоча фактично не відносяться до категорії правоохоронних органів. Одночасно підрозділами служби надаються адміністративні послуги населенню.

Також слід зазначити, що вся діяльність Державної міграційної служби України регламентована виключно Постановами Кабінету Міністрів України, Наказами Міністерства внутрішніх справ та наказами самої служби.

Враховуючи те, що підрозділи Державної міграційної служби України виконують важливі державні завдання, особливо у сферах оформлення документів та боротьби з нелегальною міграцією, на даний час гостро постає питання про прийняття на законодавчому рівні нормативної бази про діяльність служби. Це, насамперед, може бути або Закон «Про Державну міграційну службу України» або звід нормативної бази у формі Міграційного Кодексу України. Прийняття вищого законодавчого акту про службу, на нашу думку, унеможливить подвійного трактування підзаконних нормативних актів у судах, що значно полегшить виконання поставлених перед службою завдань.

3. У процесі дослідження класифіковано типологію корупційних правопорушень за різними критеріями, що свідчить про те, що з одного боку корупція щільно проникла у всі сфери життя суспільства, укорінилась у владі, з іншого боку, якщо ми знаємо обґрунтовану класифікацію корупційних діянь – це суттєва допомога у процесі прийняття більш дієвих та ефективних антикорупційних заходів.

4. Доведено, що на даний час в Україні існує багато публічно – управлінських механізмів боротьби з корупцією, що по суті повинно значно знизити рівень корупції у країні. Однак, судячи з проведеного аналізу, на наш погляд, сьогодні гостро постає питання про реформування системи антикорупційних органів в частині їх оптимізації та наділення їх більш чіткими повноваженнями на законодавчому рівні, тому що часто антикорупційні підрозділи ведуть так звану «боротьбу» самі із собою, що в свою чергу негативно позначається в цілому на результатах протидії корупції.

5. Встановлено, що проблему корупції серед державних службовців, України слід розглядати через призму загальної криміналізації соціальних сфер діяльності країни, що обумовлюється соціальною та економічною нестабільністю у поєднанні з нестабільністю та невизначеністю законодавства,

внаслідок чого послаблюється система державного управління. Найсприятливішою умовою прояву корупції є закріплення у свідомості громадян уяви про те, що за допомогою вчинення корупційних правопорушень створюються певні можливості для вирішення нагальних та проблемних питань.

6. В процесі дослідження ефективності публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Управлінні Державної міграційної служби України в Запорізькій області встановлено, що лише проведення комплексних антикорупційних заходів може вплинути на ситуацію з проявами корупційних дій. В якості основних напрямків запобігання та протидії корупції серед працівників Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області слід зазначити:

- подальше постійне проведення тематичних занять та тренінгів з питань знання антикорупційного законодавства;
- систематична превентивна діяльність, що має на меті постійну роботу з профілактики корупційних правопорушень та інших порушень законодавства, які можуть привести до скоєння злочинів;
- контроль за дотриманням працівниками антикорупційного законодавства щодо вимог фінансового контролю в частині своєчасного подання щорічних декларацій осіб уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, а також проведення відповідних заходів щодо повноти та правильності заповнення таких декларацій;
- безумовне дотримання заходів, встановлених Антикорупційною програмою Державної міграційної служби України.

7. Визначено напрямки щодо підвищення ефективності заходів запобігання та протидії корупції. Обґрунтовано встановлено, що дієвість та ефективність зазначених заходів можлива лише за комплексного проведення таких заходів, серед основних, насамперед мають бути:

- удосконалення антикорупційного законодавства;
- підвищення матеріального забезпечення державних службовців;

- посилення відповідальності за скоєння корупційних злочинів та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

На сучасному етапі розвитку України важливим для органів влади є завдання реалізації ефективної антикорупційної політики. Особливого значення в цих умовах набуває комплексне теоретичне дослідження публічно – управлінських механізмів запобігання та протидії корупції в Державній міграційній службі України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімов О. О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні // *Державне управління: теорія та практика*. – 2014.– № 1. – С. 181–188.
2. Антикорупційна політика держави: складові та напрями реалізації : навч. посіб. /авт. кол. : С. М. Серьогін (кер авт. кол.), В. В. Баштанник, Н. А. Липовська [та ін.] ; за заг. ред.С. М. Серьогіна. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. – 476 с.
3. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навч. посіб. / І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко, В. В. Кравченко. К.: Ліра-К, 2016. 192 с.
4. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления [Текст] Курс лекций. – М.: Омега-Л, 2005 – 584 с.
5. Афанасьев К.К. Адміністративні послуги: навчальний посібник / К. К. Афанасьєв. – Луганськ: РВВЛДУВС, 2010. – 175 с.
6. Басанцов І. Корупція в Україні: сучасні реалії та ефективні засоби протидії : монографія. Суми : Сум. держ. ун-т, 2016. 179 с
7. Білінська Л. В. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище //Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.:Юриспруденція. 2013. – № 6-1, том 1. – С. 138–141.
8. Божок Г.Д. Історичні витоки корупції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-property.in.ua/articles/61-idol-gd-historical-origins-of-corruption.html>.
9. Бачинський І. С. Суб'єкти корупції — еволюція визначень. Теорія та практика державного управління. 2012. Вип. 4. С. 162–167.
10. Бусол О. Ю. Національні антикорупційні стратегії та участь громадськості в протидії корупції в країнах Центральної та Східної Європи / О.

Ю. Бусол // Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Сер. «Юриспруденція». – 2014. – № 6/3. – Т. 1. – С. 60 – 63

11. Ваньчик Ю. А. Загальнотеоретичні підходи до визначення корупції, корупційних діянь і корупційних відносин. Філософські та методологічні проблеми права. 2014. № 1. С. 175–181.

12. Відлер О. Механізми державного управління у сфері протидії нелегальній міграції: автореф. дис. . канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. К., 2016. 20 с.

13. Волощенко А. Антикорупційний дирижизм. Державні регуляторні імперативи протидії системній корупції в Україні : монографія. Київ: Парламент. вид-во, 2018. 391 с.

14. Гаращук В. М., Мухатаєв А. О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні : монографія. Х.: Право, 2010. 144 с.

15. Гвоздецький В. Д. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище // Актуальні проблеми держави і права. 2012. – С. 139–145.

16. Гонтар З. Г., Полюга Р. Л. Корупція як соціально-правове явище // Всеукраїнська наукова конференція молодих науковців «Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства» (осінні читання): ЛДУВС, 2017. – С.323-325.

17. Декларація Організації об'єднаних націй про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 16 грудня 1996 р. // Міжнародні правові акти та законодавчо окремих країн про корупцію/ Упоряд.: М.І. Камлик та ін. – К.: Школяр, 1999. – 480 с.

18. Градовська М. Актуальні питання протидії корупції у міграційній сфері у контексті забезпечення національної безпеки України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/60.pdf>

19. Грек Т. Б., Грек Г. Б. Відповідальність за корупцію в світлі міжнародно-правових актів. Адвокат. 2011. № 4. С. 39–42

20. Гречко О. Особливості державної міграційної політики сучасної України: автореф. дис. . канд. політ.наук: 23.00.02. К., 2018. 19 с.

21. Демський Е. Ф. Адміністративні послуги та їх юридична природа / Е. Ф. Демський // Юридична наука : наук. юрид. журн. – 2011. – № 1(1) – С. 79–86.
22. Дергач А. Механізми державного управління міграційними процесами в Україні: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. К., 2018. 20 с.
23. Державне управління [Текст] підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентіві України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К.; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. – Т.1. – 564 с.
24. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. :НАДУ, 2010. – 820 с.
25. Заброда Д.Г., Колпаков В.К. Адміністративно–правові проблеми взаємодії суб'єктів боротьби з корупцією: Монографія. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-тет внутр. справ, 2007. – 147 с
26. Задорожний С.А. Протидія корупції як першочергове завдання місцевої влади [Електронний ресурс] /С.А. Задорожний // Державне управління: удосконалення та розвиток. — 2014. — № 5. — Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_5_1
27. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI – Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
28. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
29. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 № 1699-VII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>
30. Ільчук Л. І. Роль громадянського суспільства у протидії корупції та механізми співпраці з органами державної влади : навч.-метод. матеріали / Л. І. Ільчук, Н. Б. Ларіна, Л. М. Фугель. – Київ : НАДУ, 2014. – 120 с.

31. Камлик М. І. Корупція та службова злочинність – тенденції розвитку / М. І. Камлик // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2007. – № 17 ; Міжвідомчий науково-дослідний центр. – Режим доступу : [mndc.naiu.kiev. ua/Gurnal/4text/4_24.htm](http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/4text/4_24.htm)
32. Карпінський І.Ю. Соціально-психологічні фактори боротьби з корупцією в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_1/17.pdf
33. Клімова С. М., Ковальова Т. В. Організація запобігання та протидії корупції в Україні: навч. посібник. Х., 2012. 283 с.
34. Колеснікова М.В. Інформація як спосіб боротьби з корупцією. Юридичний науковий електронний журнал, 2016. — № 2. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.lsej.org.ua.
35. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
36. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження /кер. авт. кол. І. О. Ревак. Л. : ЛьвДУВС, 2011. 220 с.
37. Кравченко С., Пантелейчук І. Напрями формування антикорупційної культури українського суспільства. Вісник НАДУ. 2012. № 2. С. 5–13.
38. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
39. Кузьменко В. Визначення поняття та витоків корупції. Актуальні питання протидії корупції: стан, проблеми та перспективи на майбутнє: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (17 жовт. 2014 р.). Дніпропетровськ: ДДУМВС, 2014. С. 78.
40. Кушнар'ов І. В. Антикорупційна політика сучасної держави: загально-теоретична і порівняльно-правова характеристика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук.: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. В. Кушнар'ов. – Харків, 2013. – 18 с.

41. Лавренюк Ю. Ф. Пріоритетні напрями антикорупційної політики України / Ю. Ф. Лавренюк // Державне управління. – 2014. – № 1 (1). – С. 35–37.
42. Лазаренко С.Ж. Політико-правові та соціальні передумови корупції в органах державної влади [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://kaas.gov.ua/law-library/articles/b/298-politiko-pravovi-ta-sotsialni-peredumovi-koruptsiji-v-organakh-derzhavnoji-vladi.html>.
43. Лапкін А. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: проблеми організації та діяльності. Право України. 2017. № 1. С. 63–69.
44. Литвиненко В. І. Протидія корупції в Україні: адміністративно-правові засади: монографія. К.: “МП Леся”, 2015. 491 с.
45. Лук’янов О. Корупція як архетип державного управління. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 2. С. 25–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_2_6.
46. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: моногр. К.: НІСД, 2018. 471 с.
47. Мандибура В. Корупція: інституційна сутність та механізми подолання : монографія. Київ : Парламент. вид-во, 2017. 487 с.
48. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – К. : Атіка, 2001. – 304 с.
49. Мельник М. І. Корупція — корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): [монографія]. К.: Юрид. думка, 2014. 400 с.
50. Михайленко Д. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Гельветика, 2017. 581 с.
51. Молдован Е.С. Напрями запобігання та протидії корупції на державній службі: морально-ідеологічний аспект [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2010_2/txts/10mesmia.pdf.
52. Невмержицький Є.В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є. В. Невмержицький. – К. : КНТ, 2008. – 368 с.
53. Невмержицький Є. Проблеми удосконалення антикорупційних механізмів. Наук. зап. К., 2012. Вип. 4 (60). С. 153–168.

54. Новак А. Формування та реалізація національної антикорупційної політики на загальнодержавному та регіональному рівнях. Науковий вісник “Демократичне врядування”. 2017. Вип. 18/19. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk18_19/fail/Novak.pdf.
55. Огнев Т. Незаконна міграція: кримінально-правові та кримінологічні аспекти: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2017. 20 с.
56. Офіційний веб сайт Національного агентства з питань запобігання та виявлення корупції [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nazk.gov.ua>.
57. Пелішенко В. О. Корупція в контексті сучасних соціально-політичних концепцій. Сучасне суспільство: політ. науки, соціол. науки, культур. науки. 2014. № 2. С. 121–130.
58. Печенкін І. Антикорупційна реформа в Україні: місце і роль органів прокуратури як координатора протидії злочинності та корупції / І. Печенкін // Віче. – 2015. – № 4. – С. 24–27 .
59. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії / Інформаційно-аналітичні матеріали до фахової дискусії "Політична корупція в Україні: стан, чинники, засоби протидії" 27 листопада 2009 р. — К.: Центр Разумкова, 2009. — 90 с.
60. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки від 29.04.2015 №265 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-п>.
61. Про очищення влади : Закон України від 16 верес. 2014 р. № 1682-VII // Відом. Верховної Ради України. – 2014 р. – № 44. – Ст. 2041.
62. Прохоренко О.Я. Протидія корупції в Україні у середовищі державних службовців / О.Я. Прохоренко, О.О. Гринчак // Інвестиції: практика та досвід. — 2012.— № 1. — С. 99—101.
63. Радченко О. В. Родові ознаки категорії ”механізм” в соціальних науках / О. В. Радченко // Публічне управління : теорія та практика : зб. наук. пр.

Асоціації докторів держ. управління. – Х. : Вид-во АДНДУ, 2013. – № 3(15). – С. 19-25.

64. Ростовська К. В. Сучасна антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Право”. 2017 рік. Вип. 23. С. 94–96.

65. Руденко М. В., Мельник О. В. Нові державні органи у сфері запобігання корупції: спроби аналізу функціонального призначення та взаємозв’язків. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Право”. 2015. Вип. 20. С. 189–193.

66. Савицька Т.М. Корупція та національна безпека /Т.М. Савицька // XVII Міжнародна конференція "Політ.Сучасні проблеми науки", 2017. — С. 330—332.

67. Саїнчин О. Протидія незаконній міграції в Україні (криміналістичні, кримінологічні та оперативно-розшукові аспекти): моногр. Херсон: Гельветика, 2016. 435 с.

68. Серьогін С.С. Соціальна сутність корупції в органах державної влади/С.С.Серьогін//Держ. упр. та місц. Самоврядування: зб. наук. пр- Д.: ДРІДУ НАДУ, 2009.-Вип. 3(3)-С. 202-207.

69. Скулиш Є., Міняйло Н. Форми та види корупції: проблеми класифікації. Вісник Національної академії прокуратури України. 2010. № 3. С. 93–100

70. Соколицька К. Незаконна міграція в Європі та правові аспекти її протидії в Україні: моногр. Одеса: Гельветика, 2017. 447 с.

71. Соловйов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України: монографія / Віктор Миколайович Соловйов. – Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2012. – 508 с.

72. Старицька О. Теоретичні аспекти корупції в органах державної влади. Підприємництво, господарство і право. 2011. № 2. С. 90–93.

73. Суббот А. І. Шляхи покращання правового забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах / А. І. Суббот, В. М. Костенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 1. – С. 115–120.

74. Трепак В. М. Особливості дефініції поняття “корупція”. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 4 (97). С. 181–196.
75. Толкованов В. В. Пріоритетні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії проявам корупції. Аналітика і влада. 2011. № 4. С. 17–23
76. Турчинов К. Політична корупція: правовий аналітичний погляд. - Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2017. 77 с.
77. Фоміна М. В., Кузьменко В. В. Сутність, форми і класифікація корупційних відносин. Економічний вісник ун-ту. 2013. Вип. 21 (1). С. 182–186.
78. Хромова Е. И. Коррупция как социально-правовой феномен. Вопросы экономики и права. 2011. № 5. С. 22–27.
79. Чемерис І. В. Зарубіжний досвід протидії корупції в системі державного управління / І. В. Чемерис // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 3(12). –С. 110–118.
80. Ченшова Н. В., Шпилька Л. О. Сучасний стан, перспективи розвитку і вдосконалення антикорупційної політики в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 43. Т. 2. С. 98–102.
81. Чуприна О. Стратегічні основи регулювання міграційних процесів в умовах сучасної трансформації економіки України: моногр. Маріуполь; Кривий Ріг, 2018. 345 с.
82. Цигикал прогнозує наплив мігрантів в Україну, бо Євросоюз «закривається»//Укрінформ. 10 липня 2018р.
URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2495748-cigikal-prognozue-naplivmigrantiv-v-ukrainu-bo-evrosouz-zakrivaetsa.html>.
83. Юрченко О. М. Національне антикорупційне бюро України: перспективи діяльності. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2014. № 2 (33). С. 69–73.
84. Яковенко С. Б. Сутність корупції та її класифікація. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2017. № 1 (57). С. 109–114.

85. Ярошенко М. Боротьба з корупцією в Україні. Юрид. журн. 2011. № 10. С. 50–51.
86. Яровий С.: Проблема нелегальної міграції загрожує державній безпеці // Департамент комунікації МВС України. 15 серпня 2018 р. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/15109_Sergiy_YAroviy_Problema_nelegalnoi_migracii_z_agrozhu_derzhavniy_bezpeci_FOTO_VIDEO_.htm.
87. Яцків І. І. Деякі питання застосування міжнародних механізмів протидії корупції в Україні. Право України. 2010. № 11. С. 259–265.